

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

आनन्द भूमि

२०६८ योमरि पुन्हि- मंसिर पूर्णिमा वर्ष ३९
बु.सं. २५५५

अंक ८
ने.सं. ११३२

The Ananda Bhoomi (Year 39, Vol. 8)
A Buddhist Monthly : Nov/December 2011

प्रमुख सल्लाहकार:

भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर (प्रमुख, आ. कु. वि.)
भिक्षु मैत्री महास्थविर (अध्यक्ष, आ. कु. वि. संस्था)

सल्लाहकार : भिक्षु धर्ममूर्ति (सचिव, आ.कु.वि.)

व्यवस्थापक : भिक्षु अस्सजि, आनन्द कुटी विहार, ४२७१४२०

व्यवस्थापन सहयोगी : भिक्षु सराङ्कर

वितरण तथा अर्थ : भिक्षु पियदस्सी

वितरण सहयोगी : विवेक महर्जन

लेखा व्यवस्थापन: सुरेश महर्जन, स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/भित्री सेटिङ्ग : विनोद महर्जन

कम्प्युटर सज्जा : राजकुमार छुका, ख्वप

सम्पादन सहयोगी

भिक्षु वजिरजाण, बुद्धविहार भृकुटीमण्डप

सम्पादक/प्रकाशन संयोजक:

कोण्डन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

वितरणार्थ सहयोगीहरू:

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघः), शाक्य वाच शप-बनेपा, अ. इन्द्रावती,
सुश्री वीणा कंसाकार, सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वज्राचार्य,
सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा), नरेश वज्राचार्य (बुटवल), विद्यादेवी शाक्य
(बुटवल), याम शाक्य (वेनी), सर्जु वज्राचार्य, देवेन्द्र शाक्य (पाल्पा), उत्तमान
बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लुङ्ग), विजय गुरुङ्ग (लमजुङ्ग) ।

मुद्रण:

आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ग्वाको, ललितपुर, फोन: २१२०२३५

प्रकाशक:

आनन्दकुटी विहार

आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोन: ४२७१४२०

का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/म.क्षे.हु.नि.द.नं. ७/०६१/६२

बुद्धवचनमृत

अञ्जा हि लाभूपनिसा, अञ्जा निब्बानगामिनी ।
एवमेतं अभिञ्जाय, भिक्खु बुद्धस्स सावको ।
सक्कारं नाभिनन्देय, विवेकमनुबूहये ॥

अर्थात् : लाभ सत्कार प्राप्त जुङ्गु लँपु (आचरण) मेगु
खः, निर्वाण प्राप्त जुङ्गु लँपु मेगु हे खः । थ्व खँ सिङ्का बुद्धया
श्रावकपिसं सांसारिक लाभ व सत्कारय लगय मजुसे निरन्तर
एकान्तवास यायेगु याना विवेक (निर्वाण) लाभ यायेमाः ।

अतिकं चित्त प्रसन्न चित्त दुम्ह, बुद्धयागु शासन
(उपदेश) य् श्रद्धा दुम्ह भिक्षुं दक्व संस्कारयात शान्त याना
सुखकारी शान्तिपद (निर्वाण) प्राप्त याइ ।

Surely, the path that leads to worldly gain is one, and the path that leads to Nibbana is another; understanding this, the bhikkhu, the disciple of the Buddha, should not rejoice in worldly favours, but cultivate detachment.

- धम्मपद, ७५

सम्पर्क कार्यालय

आनन्द भूमि

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोन: ४२७१४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com
anandakutivihar@ntc.net.np

Website: anandakutivihar.com.np

www.anandabhoomi.com

वार्षिक रू. १५०/-

एकप्रति रू. २०/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौं ।

सम्पादकीय

वृहत्तर लुम्बिनी विकासका लागि बेलैमा खबरदारी गरौं

नेपालमा विस्तृत शान्ति सम्झौतापछि शान्ति प्रकृया तार्किक निष्कर्षमा कहिले पो पुग्ने हो, संविधान सभाबाट कहिले पो संविधान जारी हुने हो वा कहिल्यै नफल्ने धान संविधान सभा हुने पो हो कि भन्नेजस्ता अनेकन सन्देह, शंकाउपशंका उब्जिनु अस्वाभाविक होइन । समयमै संविधान घोषणा होस्, विस्तृत शान्ति सम्झौता टुङ्गोमा पुगोस्, दीर्घकालीन शान्ति-सुशासनको सुनिश्चित होस्, विकास कार्यले गति लियोस् भन्ने आम नेपालीको भावना हो । आज जहाँ शान्तिको चर्चा हुन्छ, त्यहाँ बुद्धको नाउँ पर्यायवाचीको रूपमा अगाडि तेर्सिन्छ । वास्तवमा विश्वसम्पदा सूचीकृत बुद्ध-जन्मभूमि, विश्वशान्तिको मुहान लुम्बिनी क्षेत्र नेपाल राष्ट्रकै शान तथा गौरवगाथा भएको छ ।

संयुक्त राष्ट्र संघका तत्कालीन महासचिव उ थान्तको समयमा बुद्ध-जन्मभूमि लुम्बिनी क्षेत्रलाई वृहत् गुरुयोजनामुताविक समुचित कार्य गर्न सन् १९७८ देखि १९८८ सम्ममा लक्ष पुरा गर्ने अभिप्राय बोकेको थियो । लुम्बिनीलाई म्याटिकन सिटि र मक्कामदिनाजस्तै अन्तर्राष्ट्रिय वृहत् योजनासहित विकासमा परिणत गर्ने भनी राज्य-प्रशासन सम्बद्धले यावत समयमा विविधरूपमा उद्घोष गरेअनुरूप व्यवहारतः कति प्रतिशत गुरुयोजनामुताविक विकासका कार्य भएका छन् त्यसबारे छातीमा हात राखेर हामीले आफूले आफैलाई प्रश्न गर्नुपर्ने बेला भइसकेको छ ।

लुम्बिनीमा एसिया प्यासिफिक एक्सचेन्ज एन्ड कोअपरेसन फाउन्डेसन (एपेक) ले करिब २ खर्ब २५ अर्ब रुपैयाँको परियोजना ल्याउने भयो भनी छापामा छाउँदा ठूलो हलचलसँगै तरङ्ग पैदा गरिदियो । अझ पूर्व प्रधानमन्त्री तथा नेकपा एकीकृत माओवादीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल प्रचण्ड तथा पूर्व युवराज समेत एपेकका उपाध्यक्ष हुनु भनी जतिबेला प्रचारबाजी भयो, पैसा मालामाल हुनेभो भनी खूब हल्ला पिटेको समाचार समेत प्रकाशित भएका थिए । यसरी सरोकार पक्ष, जनमानस तथा सर्वसाधारणको जिज्ञासा चुलिँदै गएको स्पष्ट हुन्छ । आधिकारिक रूपमा अस्पष्ट एपेकको हल्ला शान्त नहुँदै पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डकै अध्यक्षतामा नेपाल सरकारले वृहत्तर लुम्बिनी विकास राष्ट्रिय निर्देशक समितिको गठन गरेको हो । यसपछि सम्बन्धित सरोकार बौद्धहरू मात्र होइन जोसुकैलाई गठित निर्देशक समिति बारे चासो एवं यावत सन्देह हुनु अस्वाभाविक होइन । न्युयोर्क पुगी प्रचण्डले लुम्बिनी विकासका सम्बन्धमा संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिव वान की मुनसँग वृहत्तर लुम्बिनी विकास राष्ट्रिय निर्देशक समितिसम्बन्धी भेटघाट गरी उनलाई सहकार्य गरिदिन अनुरोध गर्दा अत्यन्त सकारात्मक भई आगामी मार्चमै लुम्बिनी भ्रमणमा आउने समाचारले नयाँ तरङ्ग ल्याइदिएको छ । भविष्यमा ११ सदस्यसम्म व्यापक गरिने तर हाल पाँच सदस्यीय समितिमा नेपाली काँग्रेसका र एमालेका नेता, व्यापारी तथा लुम्बिनी विकास कोषका प्रतिनिधि रहेका छन् भने यस समिति बारे एकातिर रचनात्मक एवं सकारात्मक टिकाटिप्पणी हुनु अर्कोतिर विरोध गर्नेहरूको आवाज समेत बुल्नु हुनु दुवै अस्वाभाविक होइन ।

दिलै भएपनि मंसिर १९ का दिन लुम्बिनी विकास कोषको पहलमा वृहत्तर लुम्बिनी विकास राष्ट्रिय निर्देशक समितिका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालसहित सम्पूर्ण सदस्यहरूको उपस्थितिमा विभिन्न बौद्ध संघसंस्था, माननीय सभासद तथा बौद्ध प्रतिनिधित्वबीच अन्तर्क्रियात्मक भेटघाटको आयोजना भयो । थेरवाद, महायान तथा वज्रयान गरी तीनयानकै प्रतिनिधित्व हुनुपर्ने, राजनीतिक वर्चस्व र स्वार्थकै लागि मात्र प्रयोग गर्न नहुने, लुम्बिनीको मर्मअनुरूप धर्म-दर्शन, इतिहास, पुरातत्त्व, संस्कृतिलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने, वृहत्तर विकासको नाउँमा लुम्बिनीलाई चलखेल गर्ने मैदानको रूपमा प्रयोग हुनबाट जोगाउनु पर्ने, परदेशको आर्थिक सहायताको नाउँमा विदेशी हस्तक्षेपकारी कदमलाई निस्तेज पारी राष्ट्रिय नीतिनिर्माणअन्तर्गत अन्तर्राष्ट्रिय सहअस्तित्वको भावनाअनुरूप विकासका कार्य अघि बढाउनु पर्ने, राजनीतिक प्रभाव, क्षेत्रीय भू-राजनीतिक स्वार्थ वा आफू अनुकूल प्रयोगको रणनीतिक व्यवहारजन्य अतिक्रमण प्रवृत्तिलाई निस्तेज पार्नुपर्ने भनी विभिन्न सुझाव प्रस्तुत गरेका थिए । जसरी समितिका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले हार्दिकतासहित सहयोगका लागि अनुरोध गरेकै हुन्, सरोकार बौद्धहरूकै सहयोगविना लुम्बिनीको वृहत्तर विकास सम्भव नहुने भनी सहयोगका लागि हात अगाडि बढाएका छन्, त्यसरी नै बौद्धहरूले पनि समयमै समितिका लागि मार्गनिर्देशन गर्न विशिष्ट अवधारणासहितको खाका तय गर्ने पर्छ, अन्यथा पछि विरोधका लागि विरोधजन्य कार्यप्रदर्शन बाहेक अरु प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्न सकिने छैन, यतातिर सबैको ध्यान जानु आवश्यक छ । बेलैमा तर ठाउँमै हान्न सक्नुपर्छ, अडकलबाजीमै नअल्झी, विरोधका लागि विरोध गर्ने मानसिकता त्यागी, रचनात्मक परिवर्तनका लागि आशावादी भई बौद्धहरूले पनि लुम्बिनीसम्बन्धी साझा अवधारणालाई रोडम्यापकै रूपमा अगाडि सारी नेपाल सरकारलाई सकारात्मक एवं रचनात्मक कार्य अगाडि बढाउन निरन्तर सचेत गरिरहनु सम्बद्ध सबैको दायित्व हो । सकारात्मक सोचसहित रचनात्मक परिवर्तनका लागि आशावादी भई सम्बद्ध पक्ष पनि उत्तरदायित्वका साथ अगाडि बढ्नसक्नु लुम्बिनीको वृहत्तर विकासका लागि सुखकर एवं शान्तिकर विषय हुनसक्छ । लुम्बिनीको समुचित विकासको लागि नेपाल सरकारलाई बेलैमा खबरदारी गर्नु हाम्रो पनि गहन जिम्मेदारी हो ।

संयोग भनौं नेपाल भ्रमण वर्ष २०११ समाप्ति क्रममा अस्ति भरखरै मंसिर १५ गते बुद्ध-जन्मभूमि लुम्बिनीमै पुगी प्रधान मन्त्री डा. बाबुराम भट्टराईले लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२ को औपचारिक घोषणा गर्नुभयो । यस बारेमा पूर्व तयारी एवं कार्यक्षेत्रसम्बन्धी सम्बन्धित निकाय, बौद्ध संघसंस्था स्वयंले लुम्बिनी भ्रमण वर्ष घोषणामै मात्र सीमित हुनुहुन्न भन्ने आवाज उठाइसकेका छन्, यस बारे सम्बद्ध क्षेत्रले समयमै ध्यान दिनु जरुरी छ । लुम्बिनी विकासअन्तर्गत आवश्यक प्रचारप्रसार तथा उचित व्यवस्थापनका कारण भ्रमण वर्षले पनि महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नसक्ने हुन्छ भन्ने भावना हामी सबैमा हुनुपर्छ । लुम्बिनी भ्रमण वर्षलाई कसरी सफल पारौं भन्ने सकारात्मक एवं रचनात्मक भावनाको विकासका लागि हामी सम्बन्धित सबै जुट्नु पर्छ ।

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	बुद्धकालीन दम्पतिको विशेष बुद्धि	संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर	४
२.	लुम्बिनी विकास : द्वन्द्व-अशान्तिको विकास	लोकबहादुर शाक्य	६
३.	लुम्बिनी विकासको विवाद	प्रकाशचन्द्र लोहनी	९
४.	अब त लुम्बिनी बन्ला जस्तो छ !	केशरी वज्राचार्य	१२
५.	बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-७	दुण्डु बहादुर वज्राचार्य	१४
६.	अनुपम नगरीको धर्ममय लोचन दृष्टि-२	कोण्डन्य	१७
७.	जाग न जाग	अनागारिका शान्तिवती	२२
८.	शान्तिं च्वनेत	राज शाक्य	२२
९.	Nepalese Buddhists	Prof. Suwarna Sakya	२३
१०.	BUDDHA AS A SOCIAL ...	Bhikkhu Upatissa	२५
११.	मनू सीमा:गुया महत्त्व	डा. लक्ष्मण शाक्य	२८
१२.	लुमंके माल झीसं	निर्मला श्रेष्ठ	३०
१३.	बौद्ध गतिविधि		३१

न्याय सुचि

जातक : बोधिसत्त्वया सम्पूर्ण बाखँ पिदनीन ! पिदनीन !! पिदनीन !!!

अनुभवी अनुवादक भाजु दुण्डुबहादुर वज्राचार्यजुया ल्हातं सललं वंकः याउँक अःपुङ्कः व थुङ्कः नेपाल भाषाय अनुवादित सम्पूर्ण ५४७ पु जातक बाखँ प्रत्येक छैय् छैय् संग्रह याना तये माःगु, ब्वने माःगु, ब्वंका न्यने माःगु ग्रन्थत याकनं पिदने त्यंगु झी सकसियां लागी अतीव धर्मगौरवया विषय खः ।

२०×३० बाइ ८ साइजया लगभग निद्रःत्यां मयाक पृष्ठ दुगु छकोलं खुगू (6 Volumes) या सेट आः तर्क नेपाल भाषाया इतिहासय गुगु विधाय गुबलें पिहाँ मवःनिकथं प्रथमवार पिहाँ वये त्यंगु दु । सीमित रूपय पिदनीगु थुपिं जातक सेट पिहाँ वये न्ह्यो थः सम्बन्धित विहार वा संघसंस्थाय वा क्वय्या ठेगानाय सम्पर्क तया थःथःपिनिगु नां च्वका आरक्षण याना बिज्याहुँ/दिसेँ । धर्मया मूल ग्रन्थ अध्ययन याना मूल खँ थुङ्केत थःत अवसर चूलाका बिज्याहुँ/दिसेँ । जातक सेटया जम्मा मू ३०००/- तका जुइ तर न्हवः दां बिया दर्ता नं. (ल्या) सहित रसिद कया तःपिन्त मू २०००/- तकां उपलब्ध जुइ ।

प्रत्येक थेरवादी विहारया प्रमुख भन्ते/गुरुमां वा बौद्ध संघसंस्थातयसं उपरोक्तकथं आरक्षण इच्छुक व्यक्तिपिनिगु नां, ठेगाना, फोन नं आदि संग्रह याना जिपिनापं यथाशिघ्र सम्पर्क तयेत इनाप दु । सीमित जक सेट छापे जुइगु जुया लिपा मदयका नुगः मछिंकाः च्वनेमाले फु ।

लुमंके बहःजु, न्याना बिज्याहुँ/दीगु प्रत्येक ग्रन्थ सेटपाखें बुद्धशासनयात बांलागु तिबः ज्वनी । श्रद्धालु प्रकाशक परिवारपाखें पिदनीगु जातक ग्रन्थ सेट बिक्रीपाखें प्राप्त जुइगु रकम त्रिपिटक बौद्ध ग्रन्थ प्रकाशन कोषय दुतिनीगु जुल ।

सम्पर्क :

वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय

पूर्णबहादुर वज्राचार्य एण्ड सन्स निवास

गाःबहाल, यल, मोवाइल नं. ९८४१२१७४२९

फोन नं. ५५४३४२५/५५३३३२६

भिक्षु कोण्डन्य

बुद्धविहार, भुक्टीमण्डप

फोन नं. ४२२७७०२/९८५१०४६१८८

बुद्धकालीन दम्पतिको विशेष बुद्धि

भगवान् बुद्ध भर्गदेशको सुंसुमारगिरी नामक नगरमा बसिरहनु भएको बेलाको घटना हो । नकुलमाता र नकुलपिताहरूको सुखमय दम्पति जीवनको कुरा संसारको आश्चर्य घटनामध्ये एउटा भन्नु अत्युक्ति नहोला । बाल्यकालदेखि विवाह गरेर नमरेसम्म एकचोटी पनि रीस नउठेको, अविश्वास हुने काम नभएको । त्यति मात्र कहाँ हो र ? दुबैजनाको बाँचुंजेलसम्म एकचित्त र विचार समान भएको, यो एउटा अपूर्व कथा हो ।

एकदिन नकुलपिता र नकुलमाता दम्पति दुबैजना भगवान् बुद्धकहाँ गई एक छेउमा बसे । अनि नकुल पिताले भन्यो- भन्ते, एउटा कुरा सोध्न मन लागेर आएको ।

बुद्धले भन्नुभयो- मनमा लागेको सोध्नोस् ।

भन्ते ! मलाई मेरो आमाबुबाले बाल्यकालमै नकुलमातासँग विवाह गरिदिनुभयो । हामी दुईबीच विवाह भएदेखि एकचोटी पनि भगडा र कलह भएको छैन । मैले कहिले पनि नकुलमाताप्रति अविश्वास र द्वेषभाव राखेको छैन । नकुलमाता मलाई खुब मन पर्छ । सधैं सँगै बस्ने ईच्छा छ । अलग बस्न मन छैन । अर्को जन्ममा पनि हामी दुबै सँगै बस्न पाए हुन्थ्यो । यो मेरो इच्छा पूरा हुन्छ ?

बुद्धले नकुलमातासँग सोध्नुभयो- यहाँको के विचार छ नि ? नकुलमाताले आफ्नो विचार पोख्दै भनिन्- भन्ते ! मलाई बाल्यावस्थामै आमाले विवाह गरिदिनुभयो ।

संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

“अर्को जन्ममा पनि सुखपूर्वक बस्ने ईच्छा छ भने पहिले यो जन्ममा मन शुद्ध गरेर कामकुरो मिल्नुपर्छ । अहिले तिमीहरू दुबैको ईच्छा पूरा हुने कुरा दुबैको चित्तमा निर्भर हुने कुरा हो । नमरेसम्म दुबैको अहिलेजस्तै एउटै चित्त हुनुपर्छ ।”

हामी दुबैबीच विवाह भएपछि मैले कहिल्यै पनि आफ्नो पतिको मन दुख्ने कामकुरो गरेको छैन । यस्तो कल्पना पनि गरेको छैन । त्यस्तै मेरो पतिले पनि गरेको छैन । त्यसैले आजसम्म कहिल्यै पनि भगडा भएको छैन । जीवन खुब रमाइलोसँग चलिरहेछ । मेरो पनि यही ईच्छा छ कि- अहिले जसरी हामी सुखपूर्वक बाँचिरहेका छौं, त्यसरी नै अर्को जन्ममा पनि सँगै बस्नपाए हुन्थ्यो । कसरी यो सम्भव हुनसक्छ ?

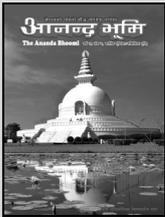
बुद्धले भन्नुभयो- अर्को जन्ममा पनि सुखपूर्वक बस्ने ईच्छा छ भने पहिले यो जन्ममा मन शुद्ध गरेर कामकुरो मिल्नुपर्छ । अहिले तिमीहरू दुबैको ईच्छा पूरा हुने कुरा दुबैको

चित्तमा निर्भर हुने कुरा हो । नमरेसम्म दुबैको अहिलेजस्तै एउटै चित्त हुनुपर्छ । त्यस्तै नमरेसम्म परस्पर एकले अर्काको चित्त दुख्नेगरी कामकुरो गर्नुहुन्न । अहिलेजस्तै पछिसम्म पनि कामकुरा मिल्नुपर्छ । त्यस्तो हुनसके दुबैको ईच्छा पूरा हुनेछ ।

बुद्धका यी कुरा सुनेपछि दुबै धेरै खुसी भएर साधु ! साधु ! साधु ! भनी घर फर्के ।

एकदिन नकुलपिता सिकिस्त बिरामी भयो । रोग निको हुने खालको छैन भनी वैद्यहरू पन्छिए । नकुलपिताको मनमा सुख भएन । तर नकुलमाता निराश भइनन् । वैद्यहरूले छाडे पनि मेरो स्वामी बाँच्नुहुन्छ, मेरो सत्यको बलले अवश्य पनि स्वस्थ हुनेछ भन्ने मनमा राखी आफ्नो

यस अङ्क

आनन्दभूमि

पढौं पढाऔं, समयमै वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं, फोन: ४२७१४२०
E-mail : anandakutivihar@gmail.com, anandakutivihar@ntc.net.np
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com

गताङ्कमा

श्रीमानसँगै बसेर टाउकोमा हात राखी मालिस गर्ने जस्तै हात चलाई अधिष्ठान गरिन्- मैले कसैको बिगारेको छैन । ब्यभिचार गरेको छैन । कसैको ठगेको छैन, भूठो कुरा पनि गरेको छैन । बरू अहिलेसम्म अरुको भलो र हित गरेको छु । कल्पना पनि त्यस्तै गर्छु । यो मेरो सत्यबल र वचनको प्रभावले मेरो स्वामीको रोग निको होस् । यस्तो पवित्र मन लिई मरे पनि सुगति प्राप्त हुन्छ । यसरी आत्म विश्वासका साथ सन्तुष्ट भइन् ।

आफ्नो स्वामी नकुलपितालाई मैत्रीपूर्वक सम्भाउन थालिन् केही पनि मनमा पीर र कल्पना नगर्नुस् । बिरामी हुँदाखेरि केही चिन्ता र पीर लिनु हुँदैन । शायद तपाईंको मनमा यस्तो पनि हुनसक्छ- आफू मरेपछि बच्चाहरूको जीवन के होला ? आफ्नो स्वास्नीले दुःख भोग्नु पर्ला कि ! बच्चाहरूलाई छाडी अर्को लोग्नेसँग जालान् कि ! यस्ता केही विचार नगर्नु होला । मैले भगवान् बुद्धको शिक्षा लिएकी छु- सदाचारी र विश्वास पात्र बन्नेछु । म बलियो छु । बच्चाहरूको हेरचाह गर्न सक्छु । बच्चाहरूलाई केही दुःख हुने छैन । मेरो मनमा जति धर्म-चेतना छ, त्यो कति पनि फरक पर्ने छैन । धर्म-कर्म पनि दान दिने कार्य पनि यथावत हुनेछ । निश्चिन्त भएर मनमा आनन्द लिनुहोस् ।

आफ्नो पत्नीको भरोसा र सान्त्वनाको कुरा सुनेपछि नकुलपिताको अनुहारमा उज्यालो देखिन थाल्यो । निन्याउरो मुख मन्द मुस्कानमा परिणत भयो । मनमा आनन्द भएपछि रगत सफा हुन्छ । विस्तारै नकुलपिताको रोग शान्त भयो । बिछ्यौनाबाट उठेर हिंड्न थाल्यो । दुई तीन दिनपछि लौरा टेकेर बुद्धको दर्शन गर्न गए ।

बुद्धले सोध्नुभयो- नकुलपिता अहिले ठीक/सन्चो भयो ?

भन्ते मलाई वैद्यहरूले रोग निको नहुने खालको ठानी छोडेर गइसकेका थिए । तपाईंको उपासिका नकुलमाताको मैत्री र सत्यवचनको प्रभावले शुद्ध सान्त्वनाले मेरो रोग निको भयो भनी नकुलपिताले आफ्नो मनको कुरा पोख्यो ।

भगवान् बुद्धले भन्नुभयो- ठूलो लाभ हो, सुख हो नकुलमाता जस्तै स्त्री पाउनु भनेको यस्तो मन आनन्द हुने गरी कुरा गर्ने, सुभाव दिने, सफा दिल र मन भएका आइमाई दुर्लभ छ । तपाईं धन्य हुनुहुन्छ नकुलमाताजस्ती स्वास्नी भएकोमा ।

क्यान्टन बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

५ वर्षे मुद्दतीमा सावांको दोब्बर भुक्तानी गर्ने ।

मुद्दती बचतमा पाइने ब्याजदर

मुद्दती अवधि	मासिक	त्रैमासिक	अर्धवार्षिक	वार्षिक
१ वर्ष	११%	११.२५%	११.७५%	१२%
२ वर्ष	११.५%	११.७५%	१२%	१२.५%
३ वर्ष	१२.५%	१२.७५%	१३%	१३.५%
४ वर्ष	१३%	१३.२५%	१३.७५%	१४%
५ वर्ष	१४%	१४.२५%	१४.७५%	१५%

सुपर सेभिङ्ग बचत खातामा (दैनिक मौज्जातमा) ८% ब्याजदर

बचतमा पाइने ब्याजदर

बचत	ब्याजदर
साधारण बचत	८% (६ महिनामा भुक्तानी)
बाल बचत	१२% (५ वर्षमा भुक्तानी)
आवधिक बचत ६/१२/२४/३६ महिना	९%/१०%/११%/१२%

महिला बचत ४२ महिनासम्म रकम जम्मा गरेमा ४३ औं महिनामा ५० किस्ता भुक्तानी ।

कर्जा लगानी	ब्याजदर
व्यापारीक/व्यक्तिगत कर्जा	१७%
कृषि कर्जा	१७%
सामूहिक जमानी कर्जा	१९%
हायर पचेज कर्जा	१६%
शैक्षिक/वैदेशिक रोजगार कर्जा	१७%
आवास कर्जा	१७%
मुद्दती कर्जा थप	३%

सानो भन्‍यांग, स्वयम्भू-१५, काठमाडौं, फोन नं. ४२८८८६८
 'ail : canon_se@'ail.com

लुम्बिनी विकास : दृढ-अशान्तिको विकास

संसारमा प्राणीहरूलाई दुःख मन पर्दैन, दुःख नचाहनेलाई दुःख दियो भने त्यसको विपाक आफैलाई दुःख हुने रहेछ । उनीहरूलाई सुख दिने श्रद्धा भयो भने आफूले पनि सुखभोग गर्न पाउने भयो । प्रजा बुभेरे १८ धातुको भावना गरी अकुशलबाट बच्ने प्रयास गर्नुपर्ने रहेछ । ती धातुको भावना गर्ने तरिका बोध गर्नु अनिवार्य छ । चक्षुधातु, रूपधातुको संयोगबाट चक्षुविज्ञानधातु उत्पन्न हुने स्वभाव धर्म हो । श्रोतधातु, शब्दधातुको संयोगबाट श्रोतविज्ञानधातु उत्पन्न हुने स्वभाव हो । घ्राणधातु, गन्धधातुको संयोगबाट घ्राणविज्ञान उत्पन्न हुने स्वभाव हो । जिह्वाधातु, रसधातुको संयोगबाट जिह्वाविज्ञान उत्पन्न हुने स्वभाव हो । कायधातु, स्पर्शधातुको संयोगबाट कायविज्ञान उत्पन्न हुने स्वभाव छ । मनोधातु, धर्म विचार धातुको संयोगबाट मनोविज्ञान धातु उत्पन्न हुने स्वभाव छ । छ इन्द्रिय, छ विषय, छ विज्ञान गरी १८ धातु छन् यिनीहरू कर्म कर्ता होइन । विपाक भोगता पनि होइन ।

जन्म हुने पनि होइन । यी १८ धातु त केवल हेतु मात्र हो । यही हेतुद्वारा उत्पन्न हुने क्लेश हो । आँखाबाट रूप देखेर राग वा द्वेष वा मोह उत्पन्न भएकोलाई क्लेश भनिन्छ । यी क्लेश कर्मको कर्ता हो । त्यसबाट जुन विषयमा चित्त लिप्त हुन्छ त्यसलाई उपादन भनिन्छ । जुन उपादान भव हुन्छ त्यहाँ प्रतिसन्धि (जन्म) हुन्छ । यो क्लेशको मूल नै म भन्ने आत्म भाव हो । आत्म भावद्वारा स्वार्थ लिने वित्तिकै तृष्णा, इच्छा आदि क्लेश उत्पन्न हुने रहेछ ।

शरीरमा हुने १८ प्रकारका धातुलाई कर्म चित्तले ऋतु आहारको आधारबाट धातुको आफ्नो आफ्नो स्वभावले धर्म चलिरहने शक्ति भइरहेको छ । यस धातुको स्वभावधर्म स्वचालित मेसिनजस्तै अग्रसर भइरहने मात्र हो । ती धातुको समूहमा प्रत्येक धातुको चेतना छैन । सबै मिलेर चालु हुने

लोकबहादुर शाक्य

“मानव देवता आदि योनीमा जन्म भएसम्म पनि वाण प्राप्त हुँदैन । आत्मा मानेसम्म पनि निर्वाण प्राप्त नहुने भएकोले निर्वाण प्राप्त गर्ने शिक्षा र विधि कर्मवादी बुद्ध शिक्षामा बाहेक आत्मवादी, ईश्वरवादीहरू मुक्त हुने छैन । निर्वाणकामीहरूले पहिले क्लेश नै निरोध गर्न प्रयास गर्नु पर्‍यो । क्लेश निरोध गर्नेले आत्मभाव तथा स्वार्थ नाश गर्नु पर्‍यो । अनि मात्र तृष्णा, ईच्छा आदि क्लेशलाई दमन गर्न सक्ने भयो । दमन मात्र गरेर पुगेन, अशेष हुने गरी निरोध नै गर्नु पर्ने भयो । निरोध गर्नका लागि प्रज्ञा ज्ञान नभै नहुने भयो । ”

भएकोले मात्र चेतना उत्पन्न भएर आएको हो । त्यसैले यहाँ कहि पनि आत्मा भन्ने छैन । यही नै धातुको आधारद्वारा अज्ञानवश क्लेश उत्पन्न भएर पुनर्जन्मको कारण पनि भएको छ । जन्म हुने भएसम्म धातुहरू जम्मा भइरहन्छन् । जन्म हुन नपरेपछि धातु संग्रह हुने हेतु निरोध हुने भयो । राग, द्वेष, मोह आदि क्लेशको कारण दुःख हुन्छ । जहिले यी क्लेशहरू निर्मूल हुन्छ, तब दुःख पनि निर्मूल हुन्छ । यस अवस्थालाई नै निर्वाण भनेको हो । यस निर्वाण यही शरीरमा प्राप्त हुन्छ । निर्वाण प्राप्त व्यक्तिसँग तृष्णा आदि नहुने भएकोले मृत्युपछि नामरूप अलग भएर विमुक्ति वा मोक्ष प्राप्त हुने हुन्छ । अरु कुनै लोकमा फेरी पुनर्भव हुने छैन । मानव देवता आदि योनीमा जन्म भएसम्म पनि वाण प्राप्त हुँदैन । आत्मा मानेसम्म पनि निर्वाण प्राप्त नहुने भएकोले निर्वाण प्राप्त गर्ने शिक्षा र विधि कर्मवादी बुद्ध शिक्षामा बाहेक आत्मवादी, ईश्वरवादीहरू मुक्त हुने छैन । निर्वाणकामीहरूले पहिले क्लेश नै निरोध गर्न प्रयास गर्नु पर्‍यो ।

क्लेश निरोध गर्नेले आत्मभाव तथा स्वार्थ नाश गर्नु पर्‍यो । अनि मात्र तृष्णा, ईच्छा आदि क्लेशलाई दमन गर्न सक्ने भयो । दमन मात्र गरेर पुगेन, अशेष हुने गरी निरोध नै गर्नु पर्ने भयो । निरोध गर्नका लागि प्रज्ञा ज्ञान नभै नहुने भयो । राग-द्वेष-मोह आदि हेतुको कारणबाट क्लेश उत्पन्न हुने रहेछ । अनि क्लेश कर्मको कर्ता भएको पनि स्पष्ट भयो । यही कर्मको फल भोग गर्नुको निम्ति पुनर्जन्म हुने भयो । क्लेश निर्मूल गर्नसके मात्र फेरी जन्मनु नपर्ने निर्वाण पद प्राप्त हुने भयो । यहाँ ज्ञान र प्रज्ञा स्पष्ट गर्न अत्यावश्यक छ । अरुद्वारा सुनेर अध्ययन गरेर, सत्संगत गरेर ज्ञान हासिल गर्न सक्ने भयो, तर प्रज्ञाको तरिका अलग छ । ज्ञान हासिल गरेको विषय र जीवनको क्रियाकलापलाई भित्र दिलैदेखि चिन्तन मनन गरेर आफ्नै अनुभवद्वारा राम्ररी बुझ्ने गरी हो

अथवा होइन भन्ने स्पष्ट पारी अनुभवद्वारा हासिल गर्ने प्रज्ञा भयो । प्रज्ञा विना निर्वाण प्राप्त गर्न सकिन्न । यो अति नै गहिरो महत्त्वपूर्ण सिद्धान्त हो ।

प्रज्ञा स्कन्ध राम्ररी बुझ्नको निम्ति सम्यक् दृष्टि तथा सम्यक् संकल्प मुख्य आधार भयो । मिथ्या धारणा नगरी बिलकुल दुरुस्त धारणा ग्रहण गर्नु नै सम्यक् दृष्टि हो । मिथ्या धारणा भनेको सबै रूप, सरसामान, प्राणी समेत ईश्वरले सिर्जना गरेको सोच हो । त्यस्तै सुख, दुःख सबै पूर्वजन्मको फल हो, कुनैपनि हुने अचानक हो, कुनै कारण होइन भन्ने शाश्वत दृष्टि रहेछ त्यहाँ चिन्तन मनन गर्नु पर्ने कुरो माथिको तीन किसिमको दृष्टि पन्छाएर पहिलेको जन्ममा र अहिलेको जीवनमा आफ्नै काय-वाक-चित्तद्वारा गरेको र गर्ने कर्म नै सुख दुःखको कारण हो । बाह्य तत्त्वको यसमा कुनै भूमिका नभएको सिद्धान्त नै सम्यक् दृष्टि भयो । विलकुल दुरुस्त विचार चिन्तन मनन तथा कल्पना नै सम्यक् संकल्प भयो । फेरी हत्या, हिसाबाट विरक्त हुने संकल्प (करुणा धर्म) क्रोध, घृणा र बदला लिने भावनाबाट विरक्त हुने संकल्प (मैत्रीधर्म), संग्रह, स्वार्थ र कञ्जुसिबाट विरक्त हुने संकल्प (त्यागधर्म) नै सम्यक् संकल्प हो । अफ पनि श्रद्धा, स्मृति, अकुशल कर्ममा लाज र भय, बहुश्रुति, वीर्य, प्रज्ञालाई नै सद्धर्म भनिन्छ । बोध गरेर व्यवहारमा उत्रन सके भने पूनर्जन्म नहुने निर्वाण-पद प्राप्त गर्ने बाटोमा अग्रसर हुनसक्ने भयो ।

बुद्धले देशना गर्नुभएको धर्मको लक्ष्य भनेको कुशल मंगल सेवाको काम कुरो गर्ने, मैत्री करुणा समान भावना विकसित गर्ने, नैतिकवान चरित्रवान भएर विवेक बुद्धि प्रयोग गरी राग-द्वेष-मोह-अहंकार-ममकार निवारण गर्ने रहेको छ । माथि उल्लेख भएको सिद्धान्तबमोजिम जन्ममरणको चक्रबाट मुक्त हुने निर्वाण-पथ पनि बुद्धोपदेश भएको छ । कतिपय विद्वानहरूले बुद्धको उपदेशलाई जीवन पद्धति भनेर अनुशासन गरी प्रचार गरेको विश्वव्यापी भएको छ, मुख्य कुरो त राज्य संचालन गर्ने राजनीतिज्ञहरूले सद्धर्मअनुरूप शासन चलाए मात्र समुन्नत तथा शान्तिपूर्ण समाज, विकसित मुलुक स्थापना गर्न सक्ने भयो । त्यसैले राजनीतिज्ञहरूले सुन्दर, शान्त र समृद्ध देश निर्माणको लागि धर्मचित्त विकास गर्नु अनिवार्य भएको छ । साथै धर्मका श्रद्धेय पदाधिकारीहरूले पनि राजनीति विषयमा अभिरुचि राखी सद्धर्मअनुरूप राज्यशासन सुचारु रूपले संचालन गराउनको निमित्त सुभाव निर्देशन दिन बिर्सनु भएन । साथै आवश्यकतानुसार कार्यक्रम अघि बढाउन पनि सक्दो योगदान गर्ने पर्ने भयो ।

ने सं. १९३२ कछलागा १ (२०६८ कार्तिक २५ गतेको) राष्ट्रिय दैनिक "नेपाल समाचार पत्र" को सम्पादकीयमा प्रकाशित "समृद्धिका लागि बुद्धलाई चिनाँ" शीर्षकको समाचार अत्यन्त सान्दर्भिक भएकोले यहाँ उल्लेख गरिएको छ । एकीकृत माओवादीको महासचिवले एक कार्यक्रममा पार्टीको निर्देशक सिद्धान्त मार्क्सवाद हो वा बुद्धवाद के हो भनेर एजेण्डा प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । बुद्धवादलाई यस आधुनिक विश्वमा धर्मभन्दा माथि एक विचार वा जीवन निर्वाह गर्ने पद्धतिको रूपमा विकसित गर्नु पर्दछ जसबाट विश्व भरी नै शान्तिको परिकल्पना गर्दछ । विज्ञानबाट आज विकास र विनास साथ साथमा ल्याइराखेको छ । यस्तो अवस्थामा विनासलाई पन्छाएर विकासलाई अग्रसर गराउन एक दर्शनको रूपमा बुद्धवाद हुनसक्छ । त्यसैले बुद्धवादको मार्ग अनुशासन गर्ने काम कसैलाई पनि अहित हुने छैन । विश्वका बुद्धधर्मावलम्बीहरूलाई त यस अवधारणा निश्चय पनि उत्साहजनक हुने भयो । यसबाट नेपाललाई विश्वको पर्यटकहरूको आकर्षित केन्द्र हुने पनि निश्चित छ । बुद्धजन्मस्थल लुम्बिनी बुद्धधर्मावलम्बीलाई मात्र आकर्षणको केन्द्र होइन, विश्वका जुनसुकै धर्मावलम्बीहरूको लागि पनि गन्तव्यस्थल हुने भयो । नेपाललाई पनि समृद्ध मुलुकको परिकल्पना गर्ने समय भयो ।

पूर्व प्रधानमंत्री, एवम् वृहत्तर लुम्बिनी विकास राष्ट्रिय निर्देशक समितिका अध्यक्ष पुष्पकमल दहालको नेतृत्वमा राष्ट्र संघ मुख्यालय न्यूयार्कमा गएर राष्ट्र संघीय महासचिव वान की मूनसँग छलफल गरेर लुम्बिनीको वृहत्तर विकासको लागि आयोजना भएको लुम्बिनी विकास अन्तर्राष्ट्रिय निर्देशक समितिको संयोजकमा बस्न प्रस्ताव प्रस्तुत गरेकोमा महासचिव वान की मूनले सहमति गर्नुभएको निश्चय पनि अत्यन्त महत्त्वपूर्ण भयो । अब लुम्बिनी विकासको ठोस कार्य अघि सर्ने आशा गर्न सकिन्छ । पहिलेको राष्ट्र संघीय महासचिव ऊ थान्तको प्रयासबाट लुम्बिनी वृहत योजना स्थापना भएको स्मरणीय छ । खुसीको कुरा हो संयुक्त राष्ट्र संघ मुख्यालय परिसरमा बुद्ध चैत्य स्थापना गरी बुद्धजयन्ती मानीआएको सहानीय छ । लुम्बिनी विकास अन्तर्राष्ट्रिय समितिमा नेपालको प्रख्यात प्रगतिशील बौद्ध विद्वान समावेश गरेर, नेपाली मात्र होइन, संयुक्त राष्ट्र संघको तत्वावधकानमा विश्वका प्रख्यात शान्तिप्रिय महानुभावहरू पनि समावेश गरेर लुम्बिनीको लागि आयोजना भएको वर्ल्ड पिस सिटी (विश्व शान्ति सहर) निर्माण गर्ने अवधारणालाई अत्यन्त सावधानीपूर्वक सम्पन्न गर्न दृढदृष्टि अपनाएर अग्रसर हुन सकोस् भनी मैत्रीपूर्ण प्रार्थना गर्दछु ।

(सन्दर्भ पुस्तक: बौद्ध ऋषि महाप्रज्ञाकृत परमार्थ ज्ञान-दर्शन, अनु. भिक्षु विशुद्धानन्द प्राणपुत्र)

सम्झनुहोस्

सुरक्षित बचत, उच्च प्रतिफल एवं सरल कर्जाको लागि राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

संस्थाद्वारा निर्धारित ब्याजदर

निक्षेपतर्फ

ब्याजदर

१. बचत खाता		१०%
२. मुद्दती खाता	त्रैमासिक	एकमुष्ट
६ महिना	११.५०%	१२%
१ वर्ष	१३%	१३.५%
२ वर्ष	१३.५०%	१४%
३ वर्ष	१४%	१५%

३ वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि आपसी समझदारीमा ब्याजदर तय गरिनेछ ।

२ वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि रु. २ लाखभन्दा बढी रकम राखेमा मासिक रूपमा १४% का दरले ब्याज प्रदान गरिनेछ ।

३. दोब्बर भुक्तानी योजना

यस योजनाअन्तर्गत ५ वर्ष मुद्दतीमा साँवाको एकमुष्ट दोब्बर भुक्तानी गरिनेछ । यसमा लाग्ने ब्याज दर संस्थाले ब्यहोरिदिने छ ।

४. ज्येष्ठ नागरिक पेन्सन योजना

यस योजनामा सरिक हुनेलाई प्रत्येक महिना तोकिएको निर्धारित रकम प्रदान गरिनेछ, साथै दशैँ खर्चको रूपमा डेढ महिना बराबरको थप रकम समेत प्रदान गरिनेछ र यसमा लाग्ने ब्याज दर संस्थाले ब्यहोरिदिने छ।

ऋणतर्फ ब्याजदर

१. विभिन्न कर्जा १९-२०%

२. व्यवस्थापन शुल्क ३%

(भुक्तानी म्यादभित्र चुक्ता गरेमा १% फिर्ता हुने)

३. मुद्दती रसिद धितोमा प्रदान गरेको ब्याजदरमा २% थप

राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

बागबजार, काठमाडौँ ३१, फोन : ०१-४२१९२५२

बचत खाताहरू

- विशेष बचत खाता
- करीमक बचत खाता
- मुद्दती बचत खाता
- बुचुके बचत खाता
- स्वाभनन्वि बचत खाता

कर्जा तथा सापटी

घट्टो तथा नघट्टो ब्याजदरमा

शैक्षिक कर्जा

कृषि कर्जा

म्यागार सप्लाय कर्जा

घरायसी कर्जा

हावर पर्सन कर्जा

विश्वको कुनै पनि कुनाबाट सजिलै
रकम प्राप्त गर्न र पठाउनको लागि
वेष्टर्न युनियन मनि ट्रान्सफरको
सुबिधा सहित

सुविधित ऋणियको लागि आज देखि नै बचत गर्ने बानी बसालौ

बचतमा

१० देखि १६ प्रतिशत

सम्मको ब्याज प्रतिफल पाइने ।

२० प्रतिशत घट्टो तथा १८ प्रतिशत नघट्टो
ब्याजदरमा सजिलै ऋण उपलब्ध गराउने ।

दर्ता नं.: १३२१/०६४/६५

**Dharmasthali Saving
& Credit Co-operative Ltd.**

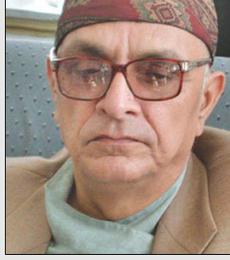
Dharmasthali, Kathmandu,
Ph: 01-6221461
e-mail: dsccl@yahoo.com
web: dsccl.blogspot.com

लुम्बिनी विकासको विवाद

बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी र वरपरको विकासका लागि एउटा विदेशी गैरसरकारी संस्थाले तीन अर्ब डलर खर्च गर्ने योजनाले निकै हलचल उत्पन्न गरेको छ । अफ महत्त्वपूर्ण त के छ भने त्यस संस्थाको अध्यक्षको नाम अहिलेसम्म कसैलाई थाहा नभए पनि यसका दुई सहअध्यक्ष भने नेपालका पूर्व युवराज पारश शाह र पूर्व प्रधानमंत्री पुष्पकमल दाहाल रहेका छन् । यी दुवै महानुभाव समय समयमा यो विदेशी गैरसरकारी संस्थाको कार्यक्रममा भाग लिन विदेश जाने गरेका पनि हामीले सुनेका छौं । तर यस संसाधको गतिविधि, यसको संरचना, यसको नेतृत्व, यसको नेतृत्व छनौटको प्रक्रिया, यसको निर्णय गर्ने पद्धति, यसको आर्थिक स्रोत साधनको आधार, विश्वमा यसले गरेका विकास कार्यक्रम र यसको चिनिया सरकारसँगको सम्बन्धजस्ता विषयमा भने नेपालबाट सहअध्यक्षमा मनोनीत हुनुभएका देशका दुई विशिष्ट नागरिकहरूबाट हामीले बुझ्न पाएको छैनौं । यी विषयमा उहाँहरूले नेपाली जनतालाई केही बताउनुभएको छैन । जनताले यी सबै प्रश्नमा उहाँहरूबाट जान्न पाउनुपर्छ ।

हाम्रो धार्मिक सांस्कृतिक सम्पदा

हाम्रो देश नेपाल दुई महान धर्म र चिन्तनको उद्गमस्थल हो । भगवान्को रूपमा पूजा गरिने बुद्धको जन्मस्थल हाम्रो देश हो । मानव जीवनसँगै जोडिएर आउने अशान्ति, दुःख र पीडालाई शान्ति, करुणा र प्रेममा रूपान्तरित गर्ने चलन र विधि बुद्धबाट प्रतिपादित भएको हो । यही दर्शन र चिन्तन आज करोडौं मानिसको आस्था बनेको छ भने सम्पूर्ण मानव जातिको शान्ति र सन्तुलनको आकांक्षाको प्रतीक पनि बनेको छ । त्यस्तै पाँच हजार वर्षदेखि दक्षिण एशियाली सभ्यताको आधारस्तम्भकारूपमा रहेको हिन्दूधर्मको चिन्तन गर्ने थलो पनि नेपालको पहाड र हिमालय खण्ड हो । हिन्दूधर्मका महत्त्वपूर्ण ग्रन्थको रचना भएको थलो नेपाल हो भने यससँग सम्बन्धित पौराणिक घटनामा पनि नेपालको

प्रकाशचन्द्र लोहनी

लुम्बिनी विकास कोषको नाममा हामीले यो विश्वको पवित्रस्थल विदेशीसँग सहायता माग्ने र सरकार फेरिएपछि आफ्नो मान्छेलाई भर्ना गर्ने, जागीर खुवाउने र विदेश भ्रमण गराउने औजारका रूपमा प्रयोग गर्दै आएका छौं । नेपाल स्वयंले यो तीर्थस्थलको विकासमा उदासीनता देखाएको छ ।

सन्दर्भ बढी नै देखिन्छ । यस तथ्यको सशक्त प्रतीकका रूपमा काठमाडौंको पशुपतिनाथ र धनुषाको जानकीधाम रहेका छन् । आध्यात्मिक चिन्तन र मानव मुक्तिका दुई महान धर्म र दर्शनले नेपाली भूमिलाई सिञ्चित गरेका छन् र यी अमूल्य आध्यात्मिक र सांस्कृतिक सम्पदालाई अहिलेसम्म पनि हामीले उपेक्षा गरेका छौं । कतिपय अवस्थामा धार्मिक आस्था र चिन्तनको प्रतीक र पर्यायका रूपमा रहेका संरचना र संस्थालाई हामीले हाम्रो राजनीतिको हतियारमात्र नभई आर्थिक विचलनको औजार पनि बनाउन खोजेका छौं । पशुपति विकास र लुम्बिनी विकास कोषको स्थापना भएको बीसौं वर्ष भयो तर आजसम्म पनि यी महत्त्वपूर्ण पवित्रस्थलको व्यवस्थापन र संरक्षणलाई उपेक्षा गर्नुको साथै यी संस्थाहरूलाई राजनीतिक खिचातानीको केन्द्र पनि बनाइएको छ । यसै परिवेशमा लुम्बिनी विकास योजना र अहिले हल्लामा आएको तीन अर्ब डलरको लगानीलाई हेरौं ।

करिब ३५ वर्ष अघि त्यसबखतका संयुक्त राष्ट्रसंघका महासचिव उ थान्त नेपाल आउनुभयो । त्यसपछि संयुक्त राष्ट्रसंघको समेत पहलमा जापानका प्रोफेसर टाङ्गेको नेतृत्वमा लुम्बिनी विकासको गुरुयोजना सुरुआत भयो । यो योजना १९८८ भित्रै सम्पन्न गर्ने लक्ष्य थियो । तर योजनाको रूपरेखा र नक्सा बने पनि आजसम्म त्यो अधुरो छ र पंचायत कालदेखि संसदीय काल र अहिले गणतन्त्रको समयसम्म गठित सरकारहरूले यी योजनालाई पूरा गरेर नेपालको लुम्बिनी विकासप्रतिको जागरुकता र प्रतिबद्धता देखाउने प्रयास गरेका छैनन् । लुम्बिनी विकास कोषको नाममा हामीले यो विश्वको पवित्रस्थल विदेशीसँग सहायता माग्ने र सरकार फेरिएपछि आफ्नो मान्छेलाई भर्ना गर्ने, जागीर खुवाउने र विदेश भ्रमण गराउने औजारका रूपमा प्रयोग गर्दै आएका छौं । नेपाल स्वयंले यो तीर्थस्थलको विकासमा उदासीनता देखाएको छ । तीस वर्षसम्म पनि टाँगेको लुम्बिनी विकास योजना लागु गर्न नचाहेको या नसकेको परिस्थिति अब सबै

सामु स्पष्ट हुँदै आएको छ । यही कारण विश्वसमुदाय पनि अहिलेसम्म सक्रिय हुनसकेको छैन ।

हामी आफूलाई धार्मिक भन्ने गर्छौं । हरेक चाडपर्व र जात्रा ठूलो तामभ्राम गरेर मनाउँछौं । तर ३० वर्षसम्म लुम्बिनी विकासमा राष्ट्रको उपेक्षाले के स्पष्ट गरेको छ भने हामी आफ्नो धर्म र संस्कृतिको संरक्षण गर्ने संवेदनशीलतासम्म पनि नभएको देखिन पुगेका छौं । यसको ज्वलन्त उदाहरण लुम्बिनी विकासका लागि यस वर्षको बजेटमा गरिएको कन्जुस्याईमा स्पष्ट देखापरेको छ ।

लुम्बिनी विकास र बजेट

गत वर्ष लुम्बिनी विकासका लागि नेपाल सरकारले ठोस कार्यक्रम अगाडि बढाओस् भनी सांसदहरू दीपकुमार उपाध्याय, हृदयेश त्रिपाठी लगायतले प्रस्तुत गरेको संकल्प प्रस्ताव संसदले सर्वसम्मतिबाट पारित गरेको हो । यसै संकल्प प्रस्तावका आधारमा सभामुख सुवासचन्द्र नेम्वाङको संयोजकत्वमा यो लेखकसहित थुप्रै सभासदहरू रहेको लुम्बिनी विकास संसदीय अनुगमन समिति पनि गठन गरियो । समितिले पहिलो बैठकमै दुइ बुँदे अवधारणा छलफल गऱ्यो र मोटामोटी सहमतिमा पनि पुग्यो । पहिलो, लुम्बिनी विकासको प्रथम जिम्मेवारी नेपाल सरकार हो । नेपाल सरकार र नेपाली जनता स्वयं लुम्बिनी विकासको लागि सक्रिय नभए अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय सहयोग गर्न अगाडि आउँदैनन् । अतः यस क्षेत्रको विकास गर्न नेपाल सरकारको प्रतिबद्धता स्पष्ट गर्न प्रोफेसर टाँगेले ३० वर्षभन्दा पहिले बनाएको गुरुयोजना चाँडोभन्दा चाँडो पुरा गर्नु हाम्रो पहिलो कर्तव्य र प्राथमिकता हो । यसकामका लागि विदेशीका मुख नहेरेर हामी आफैँ अगाडि बढ्नुपर्छ ।

यही दृष्टिकोण लिएर संसदीय अनुगमन समितिले टाँगेको योजनाअनुसार बाँकी काम पुरा गर्न कति रकम लाग्छ भन्ने बारे खोज गऱ्यो । यसबारे सम्बन्धित मन्त्रालयको अनुगमनमा तीन वर्षभित्र यो गुरुयोजना पूरा गर्न सकिन्छ र यसको लागि प्रत्येक वर्ष दुई अर्बका दरले रकम विनियोजन गर्नु आवश्यक हुन्छ । संसदीय अनुगमन समितिले प्रधानमन्त्री र अर्थमन्त्री दुवैसँग यसबारे छलफल गऱ्यो र यो गुरुयोजना पूरा गरेर लुम्बिनी विकासमा नेपालको प्रतिबद्धता विश्वसामु स्पष्ट गर्नुपर्छ भन्ने बुँदामा सहमति पनि भयो । तर लुम्बिनी विकासका लागि यो वर्ष बजेटमा ११ करोड रुपियाँमात्र विनियोजन गरियो । अर्थात् यो विनियोजनअनुसार जाने हो भने टाँगेको गुरुयोजना सम्पन्न गर्नमात्रै पनि ५० वर्ष लाग्ने छ । यस्तो चरित्र नेपाल सरकारले प्रदर्शन गर्ने हो भने

लुम्बिनी विकासका लागि नेपाल गम्भीर भनेर विश्वले हामीलाई कसरी पत्याउने ? अचम्म के छ भने नेपालका सम्पन्न र कुलीन वर्गलाई औषधी खर्च र आर्थिक सहायता भनेर नेपाल सरकार वर्षको पचासौँ करोड खर्च गर्न तयार हुन्छ तर नेपालको गौरव, हाम्रो आस्थाको केन्द्र र विश्वको सम्पदाकारूपमा रहेको लुम्बिनीको गुरुयोजनामा हाम्रो प्रतिबद्धता देखाउन भने सरकार न हिजो तयार थियो, न आज तयार देखियो । तर लुम्बिनीका नाममा विश्व भ्रमण गर्दै मान्नेको जस्तो कटौरा थापे हिँड्न चाहिँ हामी सक्रिय देखिन्छौं । यो विडम्बनापूर्ण मानसिकतालाई कसरी व्याख्या गर्ने ? अब नेपालको पहिलो प्राथमिकता आउँदो तीन वर्षभित्र टाँगेको योजनाअनुसार लुम्बिनी विकास समाप्त गरी विश्वका सामु हाम्रो सक्रियता स्पष्ट गर्नुपर्छ । यो पहिलो चरण पुरा गर्न नेपालसँग साधनको होइन अठोट र क्रियाशीलताको मात्र अभाव छ ।

लुम्बिनी विकास गुरुयोजना पुरा गर्नुका साथै लुम्बिनीलाई अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति र आध्यात्मिक सहरका रूपमा निर्माण गर्नु हाम्रो दोस्रो जिम्मेवारी हो । डिसेम्बर २, २००४ मा भएको विश्व बौद्ध सम्मेलनमा लुम्बिनी क्षेत्रलाई विश्व शान्ति सहरका रूपमा विकास गर्ने प्रारम्भिक अवधारण सुरु भएको छ । यसै अवधारणालाई अगाडि बढाउन सन् २००५ मा लुम्बिनी विकाससम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय समितिको बैठक नेपालमा गर्ने सहमति भएको थियो । तर नेपाल सरकारले यसबारे चासो लिएन र यसलाई प्राथमिकतामा राखेन । वास्तवमा लुम्बिनी विकासका लागि बुद्ध जन्मेको देशको हैसियतले नेपालले लिनुपर्ने नेतृत्वदायी भूमिका अहिलेसम्म लिएको छैन । कुनै विदेशी संस्थाले केही बनाउन पाउँ भनी अनुरोध गरेमा पत्राचार गर्ने र स्वीकृत दिने काममा मात्र नेपाल सरकार सीमित रहेको छ । यस्तो शैली अकर्मण्यताको पराकाष्ठा हो । यही सेलीको सेरोफेरोमा एपेक भन्ने विदेशी संस्थाको प्रस्तावमा देश अलमलिइरहेको छ ।

यसै सन्दर्भमा एपेक भन्ने गैरसरकारी संस्थाले तीन अर्ब डलर लुम्बिनीमा लगानी गर्नु भनेपछि केही व्यक्तिको मनमा अब आकाशबाटै सुन भर्न लागेको हो कि भन्ने परेको देखिएको छ । तीन अर्ब डलर अर्थात् नेपाली रुपियाँमा दुई खर्बभन्दा बढी रकम संसारमा जहाँ पनि ठूलै राशि हो । यस्तो लगानी गर्ने संस्थाको हैसियत, नियत, भूमिका, क्षमता, संगठन बारे के हामीले बुझ्नु पर्दैन र ? यसबारे संयुक्त राष्ट्रसंघका पूर्वसहायक महासचिवसमेत रहेका कुलचन्द्र गौतमले विभिन्न उपयुक्त प्रश्न उठाएका छन् । तिनका बारेमा नेपाल सरकार र यस संस्थाका ९ मध्ये दुई सहअध्यक्ष पारश शाह

र पुष्पकमल दाहालले नेपाली जनतालाई वास्तविकता बताउनु अनिवार्य छ ।

भविष्यको बाटो

प्रो. टाङ्गेको योजनाअनुसार पवित्र लुम्बिनी क्षेत्रको विकास आउँदो तीन वर्षभित्र विदेशी सहायता आए पनि, नआए पनि पुरा गर्ने घोषणा अब नेपाल सरकारले गर्नुपर्छ । तीन वर्षका लागि चाहिने ६ अर्ब रुपियाँको जोहो गर्न नेपाल सरकार समर्थ छ । यो प्रतिबद्धता र घोषणाले अब लुम्बिनीको विकास गर्न नेपाल सरकार सक्रिय छ भन्ने सन्देश जान्छ । दोस्रो, टाङ्गेको गुरुयोजनाबाहेक अब रूपन्देही, नवलपरासी र कपिलवस्तुसमेत जोडेर अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति र आध्यात्मिक सहरका रूपमा लुम्बिनी क्षेत्रको कल्पना गर्नुपर्छ । यस सहरको चरित्रले शान्ति र आध्यात्मिकतालाई प्राथमिकता राखेर यसको भौतिक विकास र आधारशीला निर्माणलाई अगाडि बढाउनुपर्छ । यो दोस्रो चरणको योजना अर्थात् विश्वशान्ति नगर बनाउनु नेपालले मात्रै सक्तैन । यसका लागि नेपाल सरकारको नेतृत्व तथा संयुक्त राष्ट्रसंघको सहयोग र समन्वयमा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता परिचालन गर्न सक्नुपर्छ र गर्न सकिन्छ । तर यसका लागि पनि हाम्रो प्रतिबद्धता विश्वमा स्पष्ट गर्न ३५ वर्ष पुरानो गुरुयोजना आउने तीन वर्षमा सम्पन्न गर्ने राष्ट्रिय अठोट हामीले विश्वसमुदायसमक्ष देखाउनै पर्छ ।

लुम्बिनीलाई पर्यटकीय स्थलका रूपमा मात्र हेरिनु हुँदैन । लुम्बिनी क्षेत्र र यसअन्तर्गत कल्पना गरिएको अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति नगर विश्वपर्यटनको गन्तव्य स्थलका रूपमा विकास गरिनुपर्छ । तर यो पर्यटकीय विकासको अवधारणाले बुद्धको दर्शन र यसमा निहित शान्ति, मैत्री, करुणा र प्रेमको भावनात्मक, आध्यात्मिक पक्षको प्रतिनिधित्व गर्न सक्नुपर्छ । यही दृष्टिकोणको सीमाभित्र रहेर अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति नगरको कल्पना गर्न सकिन्छ । अहिले पनि विश्वसनीय र पारदर्शीरूपमा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू सहयोग गर्न आउँछन् भने स्वागत गर्नुपर्छ तर नेतृत्व नेपाल सरकारको रहनुपर्छ । अर्थात्, जसरी लुम्बिनीको मूल क्षेत्रको विकासमा टाङ्गेको गुरुयोजनालाई आधार मानिएको छ त्यसैगरी अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति नगर बनाउने गुरुयोजना नेपाल सरकारले तयार गर्ने अग्रसरतामा संयुक्त राष्ट्रसंघलाई समेत सहभागी गराई सुरु गर्नुपर्छ । जसरी तयार भएको गुरुयोजनालाई आधार मानेर अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूको लगानी र सहयोग परिचालन गर्नुपर्छ । तर पैसा लगानी गर्नु भनेर कुनै संस्थाले कागजी योजना ल्याउने बित्तिकै त्यसैको पहाडि दौडिने प्रवृत्ति राख्यौं भने लुम्बिनीको समष्टिगत आध्यात्मिक चरित्र ह्रास हुनेछ । यस्तो भूल नेपालले गर्न हुँदैन ।

क्रमिक वचत गर्ने बानी बसालौं
बोट नमासी मिठो फल खाऔं

रजिष्टर्ड नं. १००/०६२-६३

इन्द्रेणी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

गुरुजुधारा, काठमाण्डौ

फोन नं. ४३९५३४४, फ्याक्स: ४३९०४५८

इमेल: indrenico_operative@yahoo.com

इन्द्रेणी सहकारीको रेमिट सेवा

संसारको जुनसुकै ठाउँबाट पठाएको रकम

सप्ततारा इन्टरनेशनल प्रा.लि.

मार्फत

इन्द्रेणी सहकारी गुरुजुधारामा तुरुन्तै पाइन्छ ।

सम्पर्क फोन नं. ४३९५३४४, फ्याक्स: ४३९०४५८

अब त लुम्बिनी बन्ला जस्तो छ !

आजकल धार्मिक समारोहहरूमा राजनीतिक नेताहरू प्रमुख अतिथिको रूपमा निकै सरिक हुने गरेका छन् । तिनीहरू जुन धर्मावलम्बीको समारोह हो त्यसै धर्मअनुरूप प्रार्थना गर्ने गर्छन् । कसैले अल्लाह अकबर भनेर शिरमा सेतो बुट्टे टोपी समेत लगाएर दुबै हात जोडेर खुल्लागरी आफूतिर फर्काएर आँखा चिम्लने गर्छन् । हालै नेपाली कांग्रेसका नेता शेरबहादुर देउवाले शायद बकरईदमा होला शीरमा सेतो टोपी नै लगाएर प्रार्थना गरेको टेलिभिजनमा देखियो । कसैले हिन्दू परम्पराअनुसार रामनामी बर्को नै ओडेर दुबै हात जोडेर बिनित्गरी ध्यानमुद्रामा बस्छन् । र भगवानको अगाडि प्रार्थना गर्छन् ।

यो चलन मुसलमान र हिन्दू धार्मिक परम्पराअनुसार भएपनि बुद्धधर्मावलम्बीहरूको समारोहमा चाहिँ अलि फरक छ । बौद्धहरू धार्मिक समारोह सुरु हुनअगाडि जेष्ठ भिक्षुबाट शीलग्रहण गर्छन् । त्यसबेला सभामा उपस्थित सबैजना अनुशासित भई ध्यानपूर्वक दुबै हात जोडेर बिनित् गदैँ दोहन्त्याउने गर्छन् । यस्तो अवस्थामा प्रमुख अतिथि भई सभामा उपस्थित हुने व्यक्तिले पनि अरु सरह दुबै हात जोडेर बिनित् गर्ने प्रचलन रहिआएको छ । तर कतिपय बौद्ध समारोहमा प्रमुख अतिथिबाट नै हात जोडी शील ग्रहण नगरेको देख्दा अलि दुःख लाग्यो । बुद्धोपदेशलाई पालन गर्नुपर्छ भनी भाषणगर्न चाहिँ उहाँहरू नै अगाडि पर्नुहुन्छ । भाषणले मात्र बुद्ध-उपदेश पालन हुँदैन, व्यवहारमा पनि देखाउनु पर्ने हुन्छ ।

गत कार्तिक २६ का दिन अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको तत्त्वावधानमा नेपालका संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर तथा संघउपनायक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरहरूलाई आनन्दकुटी विहारमा अभिनन्दन समारोहको आयोजना गरियो । त्यसबेला प्रमुख अतिथि सभामुख सुवासचन्द्र नेम्वाङबाहेक सबैजनाले शील ग्रहणगर्दा हात जोडेरै बिनित् गरेका हुन् । यदि धार्मिक समारोहमा उपस्थित हुने हो भने सभाको धार्मिक परम्पराअनुसार किन नगर्ने ? अरु सरह

केशरी वज्राचार्य

कामगर्छु, गरेर देखाउँछु भन्नेलाई उसको काम हेर्दै नहेरी खुट्टा तान्ने प्रवृत्तिमा माहिर छन् हामी नेपालीहरू । मानिसहरू आफैँ अर्घेलो किन बन्छन् ? काम गरेर देखाउन सकेन भने मात्र विरोध गर्नु ठीक हुन्छ ।

प्रमुख अतिथिले पनि हात जोडेर बिनित् गर्दैँ शील ग्रहण गर्दा आखिर केही बिग्रने त थिएन । यो सार्वजनिक जिज्ञासा भएको छ ।

केही राजनीतिक नेताहरूले आयोजकहरूको मन जित्न सबैजनाले जे गर्छन् आफू पनि त्यसै गर्छन् । उदाहरणका लागि काठमाडौँको बसन्तपुर डबलीमा एकीकृत नेकपा माओवादीको नेवाः राज्यको घोषणा सभामा त्यस पार्टीका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहालले नेपालका ज्यापु किसानहरूले लगाउने औपचारिक कालो दौरा-सुरुवाल नै लगाएका थिए । यसरी नेताहरूले समाजमा प्रचलित धार्मिक वा सामाजिक समारोहहरूमा प्रचलित लोकप्रिय व्यवहार देखाउनाले सबैको मन सजिलै जित्न सकिन्छ । यसमा सबै नेताहरूले

हेक्का राख्न सके राम्रो हुन्छ ।

अब विषय वा प्रसङ्गलाई अर्कोतर्फ मोडौँ । अहिले लुम्बिनीको विकास गर्नेतर्फ नेपाल सरकारको विशेष ध्यान गएको छ । सत्तारूढ एकीकृत नेकपा माओवादीका अध्यक्ष तथा पूर्व प्रधानमंत्री पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डको अध्यक्षतामा उच्चस्तरीय लुम्बिनी विकास निर्देशक समिति गठन भएपछिको प्रगतिको स्वदेश तथा विदेशमा निकै चर्चापरिचर्चा पनि भएको छ । अध्यक्ष प्रचण्ड र संयुक्त राष्ट्र संघका महासचिवको न्युयोर्कमा भेट हुँदा महासचिव वान की मूनले आफू पनि लुम्बिनीको विकासमा जुनसुकै काम गर्न पनि तयार रहेको स्वीकृति जनाउनुभयो भन्ने कुराले त बौद्धजगतमा निकै हौसला बढेको छ । महासचिव मून सन् २०१२ मार्चमा लुम्बिनी विकासको बैठकमा अध्यक्षता गर्न नेपाल आउँदै हुनुहुन्छ ।

संयुक्त राष्ट्र संघका तत्कालीन महासचिव ऊ थान्तले १३ अप्रिल १९६७ मा नेपाल आउनुभएर बुद्धजन्मस्थल लुम्बिनी विकासको लागि पहल गरी नेपाल, भारत, थाइल्याण्ड, बर्मा, श्रीलंका, पाकिस्तान, मलेसिया, अफगानिस्तान, इण्डोनेसिया, सिंगापुर, कम्बोडिया, लाओस र जापान सम्मिलित लुम्बिनी विकास अन्तर्राष्ट्रिय समिति गठन गर्नुभएको थियो । पछि दुई

राष्ट्र भुटान र कोरियालाई पनि थपिएको थियो । त्यही आधारमा नेपालमा पनि लुम्बिनी विकास योजना सरकारले बनायो । तर नेपाल सरकारले त्यसमा कुनै ठोस ध्यान दिन सकेन । जतिवटा सरकार बन्यो, त्यति नै समितिका पदाधिकारीहरू पनि परिवर्तन भए । लुम्बिनी विकासका लागि यो कुरा केही हदसम्म बाधक बनेकै हो । तर योभन्दा ठूलो बाधा सरकारले बनाइदिएको ऐनमा लुम्बिनीको विकासमा दाताहरूको सहयोग लिएर बनाउने कुरा उल्लेख छ । नेपाल सरकारले चाहिँ के गर्ने भन्ने कुरा गौण छ । यही कुरालाई ध्यानमा राखेर प्रधानमंत्री डा. बाबुराम भट्टराई नेतृत्वको वर्तमान सरकारले लुम्बिनी विकासलाई प्राथमिकतामा राखेर पूर्व प्रधानमंत्री प्रचण्डको अध्यक्षतामा उच्चस्तरीय निर्देशक समिति बनेपछि उहाँले अमेरिकाको न्युयोर्क पुगेर महासचिव वान की मूनसित भेट गर्नुभएको र उहाँले पनि लुम्बिनीको विकासमा सक्दो योगदान दिने वचन दिनुभएको समाचार हामी सबैका लागि गौरव लाग्नु स्वाभाविक हो ।

बौद्धहरूको बाहुल्य भएको दक्षिण कोरियाली महासचिव वान की मून, आफैँ बौद्ध हुनुको नाता र साथै लुम्बिनीको विकासमा हामी सबै दिल खुलेर लाग्ने हो भने बुद्धजन्मस्थल लुम्बिनीको विकास अवश्य हुन्छ भन्ने आशा पलाएको छ । प्रचण्डले नेतृत्व गरेको माओवादी जनयुद्धमा होमिएर हजारौँले ज्यान गुमाए, त्यस्ता मान्छेले बुद्धजन्मभूमि लुम्बिनीको विकास कसरी गर्लान् भनी प्रतिपक्षीहरू खरो टिप्पणी गर्छन् । तिनीहरूले सम्राट अशोकको इतिहासलाई एकपटक पढ्नु । हिंसात्मक बाटोबाटै शासन गरेका अशोकको हृदय परिवर्तनपछि बुद्धधर्मको शरणमा गए, त्यसपछि उनी देवानपियतिष्ठ अर्थात् देवताहरूका पनि प्रिय सम्राट भए । बुद्धको शान्ति-उपदेश प्रचार एवं बुद्धजन्मस्थल लुम्बिनीको भ्रमण गरी "हिंद बुधे जाते शक्यमुनीति" यहाँ भगवान् बुद्धको जन्म भएको हो भनेर शिलास्तम्भमा ब्राह्मीलिपिले कुँदाएका थिए । आज त्यसकै आधारमा नै युनेस्कोले लुम्बिनीलाई विश्वसम्पदा सूचीमा राखेको हो ।

प्रचण्ड न्युयोर्क गएर लुम्बिनी बन्दैन भन्नेहरूले के बुझ्नुपर्छ भने सबैभन्दा पहिले अमेरिकाको न्युयोर्कस्थित संयुक्त राष्ट्रसंघको मुख्यालयबाट नै तत्कालीन महासचिव ऊ थान्तले लुम्बिनी विकासको पहल गर्नुभएको हो । अब महासचिव वान

की मून समेत सकृय रूपमा लाग्नुभएको सन्देश आइरहेको छ । हाल आएर लुम्बिनी विकासका लागि उच्चस्तरीय निर्देशक समितिका अध्यक्ष पुष्पकमल दाहाल प्रचण्डलाई अग्रिम शुभकामना दिनुपर्छ । उहाँले लुम्बिनीको विकासमा जुन सकृयता देखाइरहनुभएको छ त्यति सकृयता नेपालको इतिहासमा उच्चतहबाट आजसम्म कसैले देखाएको छैन ।

कामगर्छु, गरेर देखाउँछु भन्नेलाई उसको काम हेर्दै नहेरी खुट्टा तान्ने प्रवृत्तिमा माहिर छन् हामी नेपालीहरू । मानिसहरू आफैँ अर्घलो किन बन्छन् ? काम गरेर देखाउन सकेन भने मात्र विरोध गर्नु ठीक हुन्छ । लुम्बिनी विकासका लागि बिनाआधारमा आशंका वा हल्का टीकाटिप्पणी कहिँ कतैबाट पनि हुनु सुहाउँदैन । लुम्बिनीको विकास देशकै विकास हो । लुम्बिनीको भावना र मर्मविपरीत कहिँ कतै विकृति ल्याउने काम भयो भने चाहिँ हामीले निगरानी राख्नु पर्छ ।

पाप कर्म (अकुशल कर्म) कहिल्यै नगर्नु
पुण्य (कुशल कर्म) गर्दै जानु ।
आफ्नो चित्तलाई (मन) शुद्ध गर्नु
यही नै बुद्धको उपदेश हो ।

बिश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौँ, नेपाल ।
फोन नं.: ०१-२२९२२३०, ९७२९४०२९०५/३२०५४४
E-mail: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्रसुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरूको लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-७

गताङ्क ५ बाट क्रमशः

“भन्ते ! भगवान्‌ले यसो भन्नुभएको थियो— २. ‘हे पापी ! जबसम्म मेरा भिक्षुणी श्राविकाहरू... हुने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।’ भन्ते ! भगवान्‌का भिक्षुणी श्राविकाहरू— व्यक्त, ... हुने भइसक्यो । ‘भन्ते भगवान् ! अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनुहोस् ! सुगत ! परिनिर्वाण हुनुहोस् ! भन्ते ! अब भगवान्‌को परिनिर्वाण हुने बेला भयो ।’

“भन्ते ! भगवान्‌ले यसो भन्नुभएको थियो— ३. ‘हे पापी ! जबसम्म मेरा उपासक श्रावकहरू— व्यक्त, ... हुने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।’ भन्ते ! भगवान्‌का उपासक श्रावकहरू अब व्यक्त, ... हुने भैसक्यो । ‘भन्ते भगवान् ! अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनुहोस् ! सुगत ! परिनिर्वाण हुनुहोस् ! भन्ते ! अब भगवान्‌को परिनिर्वाण हुने बेला भयो ।’

भन्ते ! भगवान्‌ले यसो भन्नुभएको थियो—

४. ‘हे पापी ! जबसम्म मेरा उपासिका श्राविकाहरू— व्यक्त, ... हुने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।’ भन्ते ! भगवान्‌का उपासिका श्राविकहरू अब व्यक्त, विनीत, विशारद, बहुश्रुत, धर्मधर, सम्मानपूर्वक धर्मानुकूल धर्मको अनुगमन गर्ने, आफ्नो आचार्यकहाँ उद्ग्रहणगरी अरूलाई बताउन सक्ने, देशना गर्न सक्ने, प्रज्ञापन गर्न सक्ने, प्रतिस्थापित गर्नसक्ने, विवृत्त पार्न सक्ने, विभाजन गर्न सक्ने, सुप्रष्ट गर्नसक्ने तथा उत्पन्न हुने परप्रवाहलाई कारणसहित सुनिग्रहित रूपमा सुनिग्रह गर्न सक्ने र नैर्याणिक रूपमा धर्मदेशना गर्न सक्ने— हुने भैसक्यो । ‘भन्ते भगवान् ! अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनुहोस् ! सुगत ! परिनिर्वाण हुनुहोस् ! भन्ते ! अब भगवान्‌को परिनिर्वाण हुने बेला भयो ।’

“भन्ते ! भगवान्‌ले यसो भन्नुभएको थियो—

५. ‘हे पापी ! जबसम्म मेरो ब्रह्मचर्य (श्रेष्ठ धर्म) अभिवृद्धि, सुसम्बृद्धि, विस्तृत, पृथुल, धेरैले जान्ने हुने छैन तथा देवमनुष्यहरूले सुप्रकाशित गर्ने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।’ “भन्ते ! भगवान्‌को ब्रह्मचर्य (श्रेष्ठ धर्म) अभिवृद्धि,

दण्ड बहादुर वज्राचार्य

व्यक्त, विनीत, विशारद, बहुश्रुत, धर्मधर, सम्मानपूर्वक धर्मानुकूल धर्मका अनुगमन गर्नेछ आफ्नो आचार्यकहाँ उद्ग्रहणगरी अरूलाई बताउन सक्ने देशना गर्न सक्ने, प्रज्ञापन गर्न सक्ने, प्रतिस्थापित गर्न सक्ने विवृत्त पार्न सक्ने, विभाजन गर्न सक्ने, सुप्रष्ट गर्न सक्ने तथा उत्पन्न हुने परप्रवाहलाई कारणसहित सुनिग्रहित रूपमा सुनिग्रह गर्न सक्ने र नैर्याणिक रूपमा धर्मदेशना गर्न सक्ने हुने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।

सुसम्बृद्धि, विस्तृत, पृथुल, धेरैले जान्ने हुने भइसक्यो तथा तथा देवमनुष्यहरूले सुप्रकाशित हुने भईसकेको छ । भन्ते ! भगवान् अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनु होस् । भन्ते ! अब भगवान्‌को परिनिर्वाण हुने बेला भयो ।

पापी मारले यस्तो भनेपछि भगवान्‌ले पापी मारलाई यसो भन्नुभयो— “पापी ! तिमी अल्प उत्सुक हो (हत्तार नगर) चाडै नै (न चिरं) तथागतको परिनिर्वाण हुनेछ । आजको तिन महिना पछि तथागतको परिनिर्वाण हुनेछ ।”

त्यसपछि भगवान्‌ले चापाल-चैत्यमा स्मृतिसम्प्रजन्य राखी आफ्नो आयुःसंस्कार (प्राणशक्ति) छोडिदिनुभयो । भगवान्‌द्वारा आफ्नो आयुःसंस्कार छोड्ना साथै (त्यहि बेला) भयङ्कर भूकम्प (भुईँचालो) भयो, देवदुन्दुभि पनि बज्यो । यो जानेर भगवान्‌ले त्यस बेला यो उदान आज्ञा हुनुभयो— “मुनिले तुल्य (कामावचर) अतुल्य (महग्गत) उत्पन्न भव संस्कार (जीवन

शक्ति) छोडिदिनु भयो, आध्यात्मरत एवं एकाग्र चित्त भएर उहाँले आफ्नो साथ उत्पन्न कवच भाँचिदिनुभयो ।”

त्यसबेला आयुष्मान् आनन्दलाई यस्तो भयो— आश्चर्य हो ! अद्भुत हो !! यो अति भयानक तरिकाले भूकम्प भयो । यो भीषण भूकम्प हो, महान रोमांचकारी छ । देव-दुन्दुभि पनि बजिरहेछ । यो भीषण भूकम्प हुनुमा के हेतु (कारण) होला, के प्रत्यय होला ?”

त्यसपछि आयुष्मान् आनन्द जहाँ भगवान् हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ जानुभयो । भगवान्‌लाई अभिवादन गरी एक छेउ बसे । एक छेउ बसेका आयुष्मान् आनन्दले भगवान्‌लाई यस्तो विन्ती गरे— “भन्ते ! आश्चर्य हो । अद्भुत हो !!! यो भीषण भूकम्प हुनुमा के हेतु के प्रत्यय होला ?

“आनन्द ! यस्ता भीषण भूकम्प हुने हेतु र प्रत्यय आठवटा छन् । के के आठ ? आनन्द ! यो महापृथ्वी पानीमाथि प्रतिस्थित भईरहेको छ । पानी हावामाथि प्रतिस्थित छ । हावा आकाशस्थ छ । आनन्द ! यस्तो समय आउँछ जुन समयमा

बेस्सरी हरी आई पानी चल्ल थाल्दछ । कम्पित भएको पानीले गर्दा पृथ्वीको भूमिकम्प हुनथाल्छ । आनन्द ! भीषण भूकम्प हुने यो पहिलो हेतु, पहिलो प्रत्यय हो ।

(२) “आनन्द ! फेरि कोही श्रमण ब्राह्मण ऋद्धिमान् चेतोवशित्व (योगबल) प्राप्त गर्दछन् अथवा कुनै दिव्य बलधारी (महानुभाव सम्पन्न) देवताहरू हुन्छन् उनीहरूले पृथ्वी संज्ञाको स्वल्प भावना गरेको हुन्छन् र जलको संज्ञा धेरै गरेको हुन्छन्, उनीहरूले (आफ्ना योगबलद्वारा) पृथ्वीलाई कम्पित, प्रकम्पित, सम्प्रकम्पित, सम्प्रवेधित गर्दछन् । आनन्द ! भीषण भूकम्प हुने यो दोस्रो हेतु, दोस्रो प्रत्यय हो ।”

(३) “आनन्द ! फेरि जुन बेला बोधिसत्त्व तुषितकाय छोडी (अर्थात् तुषित लोकबाट ओर्ली) स्मृति सम्प्रजन्य राखी मातृगर्भमा प्रवेश गर्नुहुन्छ, त्यसबेला पनि यो पृथ्वी कम्प भई भूकम्प हुन्छ । आनन्द ! भीषण भूकम्प हुने यो तेस्रो हेतु, तेस्रो प्रत्यय हो ।”

(४) “आनन्द ! फेरि जुन बेला बोधिसत्त्व मातृ गर्भबाट स्मृति सम्प्रजन्य राखी निस्कनुहुन्छ, त्यस बेला पनि यो पृथ्वी ...

(५) “आनन्द ! फेरि जुन बेला तथागतले अनुत्तर सम्यक्सम्बोधि ज्ञान साक्षात्कार गर्नुहुन्छ, त्यस बेला पनि यो पृथ्वी ...

(६) “आनन्द ! फेरि जुन बेला तथागतले अनुत्तर धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुहुन्छ, त्यस बेला पनि यो पृथ्वी ...

(७) “आनन्द ! फेरि जुन बेला तथागतले स्मृतिसम्प्रजन्य राखी आयु संस्कार त्याग गर्नुहुन्छ, त्यस बेला पनि यो पृथ्वी ...

(८) “आनन्द ! फेरि जुन बेला तथागत अनुपादिशेष निर्वाण धातुद्वारा परिनिर्वाण हुनुहुनेछ, त्यस बेला पनि यो पृथ्वी कम्प भई भूकम्प हुन्छ । आनन्द ! भीषण भूकम्प हुने यो आठौं हेतु, आठौं प्रत्यय हो ।”

“आनन्द ! यहिं भीषण भूकम्प प्रादूर्भावको आठ हेतु वा आठ प्रत्यय हुन् ।”

मारयाचना : “आनन्द ! एक समय म- बुद्ध भइसकेपछि पहिलो पटक (पठमाभिसम्बुद्धा)- उरुवेलस्थित नेरञ्जरा नदीको तीरमा अजपाल बरको रुखमा बसिरहेको थिएँ । आनन्द ! त्यसबखत पापी मार जहाँ म थिएँ त्यहाँ आए; त्यहाँ आएर एक छेउमा उभिरहे । आनन्द ! अनि एक छेउमा उभिरहेका पापी मारले मलाई यस्तो भने- “भन्ते भगवान् ! अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनुहोस् ! सुगत ! परिनिर्वाण हुनुहोस् ! भन्ते ! अब भगवान्को परिनिर्वाण हुने बेला भयो ।” आनन्द ! यस्तो भन्दा, मैले पापी मारलाई यस्तो भने- “हे पापी ! जबसम्म मेरा भिक्षु श्रावकहरू व्यक्त, विनीत, विशारद, बहुश्रुत, धर्मधर, सम्मानपूर्वक धर्मानुकूल धर्मको अनुगमन गर्ने; आफ्नो आचार्यकहाँ उद्ग्रहण

गरी अरूलाई बताउन सक्ने, देशना गर्न सक्ने, प्रज्ञापन गर्न सक्ने, प्रतिस्थापित गर्न सक्ने, विवृत्त पार्न सक्ने, विभाजन गर्न सक्ने, सुप्रष्ट गर्न सक्ने तथा उत्पन्न हुने परप्रवादलाई कारणसहित (सहधम्मने) सुनिग्रहित रूपमा सुनिग्रह गर्न सक्ने र नैर्याणिक रूपमा धर्मदेशना गर्न सक्ने- हुने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुनेछैन ।”

“हे पापी ! जबसम्म मेरा भिक्षुणी ... उपासक ... मेरा उपासिका श्राविकाहरू व्यक्त, विनीत, दिशारद, बहुश्रुत, धर्मधर, सम्मानपूर्वक धर्मानुकूल धर्मका अनुगमन गर्ने; आफ्नो आचार्यकहाँ उद्ग्रहणी अरूलाई बताउन सक्ने देशना गर्न सक्ने, प्रज्ञापन गर्न सक्ने, प्रतिस्थापित गर्न सक्ने विवृत्त पार्न सक्ने, विभाजन गर्न सक्ने, सुप्रष्ट गर्न सक्ने तथा उत्पन्न हुने परप्रवादलाई कारणसहित सुनिग्रहित रूपमा सुनिग्रह गर्न सक्ने र नैर्याणिक रूपमा धर्मदेशना गर्न सक्ने हुने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।”

“हे पापी ! जबसम्म यो मेरो ब्रह्मचर्य (श्रेष्ठ धर्म) अभिवृद्धि, सुसम्बृद्धि, विस्तृत, पृथुल, धेरैले जान्ने हुने छैन तथा देवमनुष्यहरूले सुप्रकाशित गर्ने छैनन् तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन ।”

“आनन्द ! आज यहीं चापाल-चैत्यमा पापी मार जहाँ म थिएँ त्यहाँ आए; यहाँ आएर एक छेउमा उभिरहे ।

गजल

- वजिरजाण

विश्वभरी बुद्ध-सन्देश, छर्नुपर्छ सबैले
स्वार्थमुक्त भई सेवा, गर्नुपर्छ सबैले

रागद्वेषको सगरमाथा, चढ्नेको भीड देखे
समभावको मैदानमा, भर्नुपर्छ सबैले

दुःखदेखि कहाँ भाग्छौ, छोड्दै हाम्रो पीडा
आँटगरी भवसागर, टर्नुपर्छ सबैले

आँनो मालिक आफै हो, चेतना हुनुपर्छ
उत्साही भई अगाडि, सर्नुपर्छ सबैले

अहंकारले मान्छे यहाँ, उन्मुक्त भई मातेको छ
अजम्बरी कोही छैन, मर्नुपर्छ सबैले

आनन्द ! अनि एक छेउमा उभिरहेका पापी मारले मलाई यस्तो भने— “भन्ते भगवान् ! अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनुहोस् । सुगत ! परिनिर्वाण हुनु होस् । भन्ते ! अब भगवान्को परिनिर्वाण हुने बेला भयो । भन्ते ! भगवान्ले यसरी भन्नुभएको थियो — ‘पापी ! जब सम्म मेरा भिक्षु श्रावकहरू(पूर्ववत्)’ भिक्षुणी श्राविकाहरू उपासक श्रावकहरू उपासिका श्राविकाहरू व्यक्त विनीत नैर्याणिक रूपमा धर्मदेशना गर्नसक्ने— हुने छैनन्’ तबसम्म म परिनिर्वाण हुने छैन । भन्ते ! भगवान्का भिक्षु श्रावकहरू भिक्षुणी श्राविकाहरू उपासक श्रावकहरू उपासिका श्राविकाहरू व्यक्त विनीत नैर्याणिक रूपमा धर्मदेशना गर्न सक्ने— हुने भइसक्यो । भन्ते ! भगवान् अब परिनिर्वाण हुनु होस् (पूर्ववत्) । भन्ते भगवान् ! अब (तपाईं) परिनिर्वाण हुनु होस् भन्ते ! भगवान्का ब्रह्मचर्य (श्रेष्ठधर्म) अभिवृद्धि, सुसम्बृद्धि, विस्तृत, पृथुल, धेरैले जान्ने हुने भइसक्यो तथा देवमनुष्यहरूले सुप्रकाशित हुने भइसकेको छ । भन्ते ! भगवान् अब तपाईं परिनिर्वाण हुनुहोस् । सुगत ! परिनिर्वाण हुनुहोस् । भन्ते ! अब भगवान्को परिनिर्वाण हुने बेला भयो ।’

“आनन्द ! त्यस्तो भन्दा मैले पापी मारलाई भनें — ‘पापी ! तिमी अल्प उत्सुक हौ (हतार नगर) चाडै नै (न चिरं) तथागतको परिनिर्वाण हुनेछ । आजको तीन महिनापछि तथागत परिनिर्वाण हुनेछ ।’ आनन्द ! आज यहीं चापाल चेतियमा स्मृतिसम्प्रजन्य राखी आयु संस्कार छोडिदिउँ ।”

आनन्दयाचन कथा : यस्तो आज्ञा हुनुभएपछि आयुष्मान् आनन्दले भगवान्लाई प्रार्थना (विन्ती) गरे— “भन्ते ! भगवान् कल्पभर रहनुहोस्, सुगत ! कल्पभर रहनु होस्, बहुजन हितको निमित्त, बहुजन सुखको निमित्त, लोकलाई अनुकम्पाको निमित्त, देवमनुष्यहरूको अर्थ, हित, सुखको निमित्त कल्पभर रहनुहोस् ।”

“भैगो, आनन्द ! तथागतसित प्रार्थना गर्न पुग्यो । आनन्द ! तथागतसँग प्रार्थना गर्ने बेला सक्यो ।”

दोस्रो पटक पनि आनन्दले प्रार्थना गरे— “...” दोस्रो पटक पनि तथागतले “भैगो, आनन्द ! समय सक्यो ?”

तेस्रो पटक पनि आनन्दले प्रार्थना गरे— “भन्ते ! भगवान् कल्पभर रहनुहोस्, सुगत ! कल्पभर रहनुहोस्, बहुजन हितको निमित्त कल्पभर रहनु होस् ।”

कमशः....

नेपाल सरकारबाट घोषित

“लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२”

सफल होस् भनी

हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

मिलन बहुउद्देश्यीय सहकारी

संस्था लिमिटेड

हवनाछैं, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं ।

फोन: ४२३१०३६, ४२२२०६५,

फ्याक्स : ४२९६९६७

हिजोका दिनहरूमा अरुको भरपर्नु पर्छ्यो अब त म आफै NBL ATM बाट पैसा निकाल्न सक्छु ।

धर्मपथ, काठमाडौं पोस्ट बक्स ३६ काठमाडौं
फोन नं. ९७७-१-४२४३३४१
ईमेल card@nbl.com.np
वेबसाइट www.nepalbank.com.np

नेपाल बँक लिमिटेड
NEPAL BANK LIMITED
SINCE 1937 AD
नेपालको पहिलो बैंक

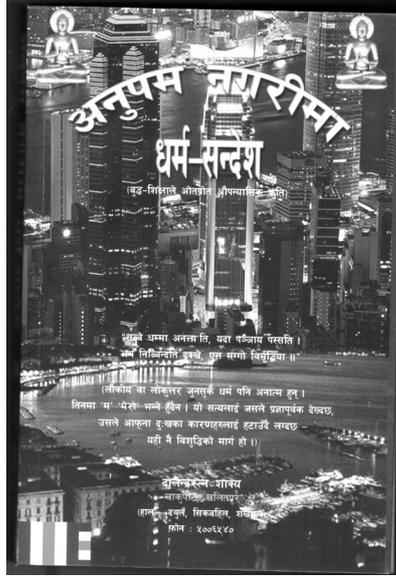
नवआयामिक अनुपम नगरदेखि अमरावतीसम्म समीक्षात्मक यात्रा-२

अनुपम नगरीको धर्ममय लोचन दृष्टि-२

कोण्डन्य

वस्तुतः अनुपम नगर नवआयामिक काल्पनिक नगर हो भने त्यसको गन्तव्य सीमास्थल अमरावती हो । 'कृतार्थ' स्वयं लेखकलाई ...यहाँ नौलो व्यक्तिको रूपमा कर्मद्वारा यस नगरीमा सैरको लागि र धर्म-सन्देश बाँड्न विपुल देसको राजधानीमा पठाइएको अनुपम नगरीमा भव्य स्वागत, सभ्य र भलो मानिसको नगरमा बसाइ, आनन्दमय/उल्लासमयको कल्पना" भनी उल्लेख भएको छ तर त्यसरी अवतरित हुन कसले पठाइएको हो ? यसमा लेखक मौन देखिएको छ । यौटा मिराकल सपनासँगै- लक्षभेदनको दृष्टिले हानियो, पहाड, पर्वत, चट्टान, माटो र पानीको माध्यमलाई चिर्दै खुला आकासमुनि फराकिलो चौरमा गड्ढन पुगेको तीर अनि त्यो तीर आफैमा यौटा युवकमा परिणत, जो स्वयं 'कृतार्थ' (लेखक) हुन् भने पुलिस विनाको नगर, स्वच्छ सफा हराभरा जहाँ शान्ति सुरक्षाको पूर्ण ग्यारेण्टी छ, त्यस्तो अलौकिक/अविस्मरणीय दृश्यसहितको थरी थरीका वर्णनात्मक विवरण जताततै छरिएका छन् । विमान-यात्रासँगै अवतरित कृतार्थले न्यायालय, संग्रहालय, विद्यालय, मर्निङ्गवाक आदि सम्बद्ध क्षेत्रमा आवद्ध रही धर्म-संवाद गरेका छन् । लेखक स्वयं शिक्षण क्षेत्रमै जीवन समर्पित भएर नै होला शिक्षकदेखि प्रधानाध्यापकसम्मको पुराना दिन सम्झी शिक्षण रक्त वाहिनीमा दौडिरहेको महशुस गर्छन् र विद्यार्थी-शिक्षकसम्बन्धी आचारसंहिता, कर्तव्यपरायणता बारे सुभावायुक्त मनोभाव पोख्दछन् ।

एक तीरको रूपमा शीर्षकीयधारा-प्रवाहबाट सुभारम्भ उपन्यास अमरावती नगर प्रस्थान १०५ औं शीर्षकको उल्लेखसहित १०६ मा अन्तमा पाठकसँग एकछिन शीर्षक नै अन्तिम पाटो हुन् । राजप्रसादमा पहिलो धर्मसभा नामक १३ औं शीर्षकमा "नमामि बुद्धं गुणसागरन्तं सत्तासदा होन्तु सुखी अवेरा...नमामि धम्मं...नमामि संघं...गच्छन्ति सब्बे मरणं अहं च ।" भनी कृतार्थले बुद्धगुण, धर्मगुण तथा संघ गुणको महिमा अगाडि सारी जो-कसैमा श्रद्धा-आस्था जगाउने

सत्प्रयास गरेको सहाहनीय छ । बुद्धपूजा-मैत्रीकामनाजस्तो धर्मवृद्धि हुने चर्यालाई निरन्तरता दिइएको छ । ११ औं मैत्रीकामनाको शीर्षकदेखि १०५ औं शीर्षक अमरावती नगर-प्रस्थानसम्म कृतार्थले निम्न उल्लेख्य मङ्गल-गाथा वाचन अनुवाद-दोहालाई ३८ पटकसम्म जताततै किन दोहन्दाई दोहन्दाई गाउने गरेका होलान् भन्ने जोसुकैलाई कौतुल हुनसक्छ, जुन दोहा हो-

धर्मविहारी पुरुष होउन्, धर्मविचारी नारी ।

धर्मवन्त सन्तान होउन्, होउन् निर्वाणलाभी ॥

उपरोक्त दोहा प्रसिद्ध विश्वविपश्यनाचार्य सत्यनारायण गोयन्का-कृत हिन्दी दोहामध्ये एक हो, जसलाई यसरी वाचन गरिन्छ-

धर्म-विहारी पुरुष हो, धर्म-चारिणी नार ।

धर्मवन्त संतान हो, सुखी होय संसार ॥

तण्हंकर बुद्धदेखि गौतम बुद्धसम्मका २८ बुद्धको नामउल्लेखसहित धम्मपदका प्रसिद्ध गाथाहरु जस्तै सब्बपापस्स अकरणं..., अप्पमादो अमतपदं...अत्ताहि अत्तनो नाथो...तुम्हे हि किच्चं आतप्पं...यसरी नै बुद्धको प्रथम उदान-उद्गार गाथा अनेकजाति संसारं..., महापरिनिर्वाण हुनअघि देशित अन्तिम वचन वय धम्मा संस्वारा अप्पमादेन सम्पादेथ...आत्म-रक्षाद्वारा पर-रक्षा र पर-रक्षाद्वारा आत्म-रक्षाका लागि चारस्मृतिभावना, निर्वाण प्राप्तिका लागि सहायक सप्तबोध्यङ्गअन्तर्गत स्मृति, धर्मविचय, वीर्य, प्रीति, प्रश्रब्धि, समाधि र उपेक्षाको जानकारी, बुद्धको महानतालाई भल्काउने २३ वटा ज्ञानगुणयुक्त बुँदाहरु, बुद्ध-शिक्षाको बुद्धिवादी अध्ययन गर्न केसपुत्तिय-सुत्त वा कालाम-सूत्रसम्बन्धी चर्चा हुनु जानकारीमूलक मान्न सकिन्छ । अनित्य, दुःख र अनात्मवादी चिन्तनलाई प्रस्फुरण गर्न पारमिताधर्म, चतुब्रह्म विहार-गुण (मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा), सत्परत्न-धन, दश कुशल-अकुशल, राहुललाई बुद्धको उपदेश, परित्राण-पाठको चर्चासहित मङ्गलसूत्र आदिको

कथात्मक, उपमा-उदाहरणसहित उल्लेख हुनु पाठकका लागि फलदायी देखिन्छ । आफूलाई नभएपनि अरुको हित सुखको लागि केही गर्ने मानिसहरू छन् भन्ने आशावादी भावनासहित लेखकले अन्त्यतिर पुगी **अभै धर्म मरेको छैन** भनी बुद्धद्वारा निर्दिष्ट यो लोकबाहेक ३१ भुवन वा ३१ लोकलाई उल्लेख गरेका छन् ।

बुद्धको उपदेशलाई सरलीकृत तवरबाट सर्वसाधारणले बुझ्न सकोस्- भन्ने हेतु सरल-सहज शीर्षकअन्तर्गत विभिन्न कथात्मक प्रस्तुति प्रभावकारी देखिन्छ । "हात्तीले लखेटिएको मान्छे" (पृ. १३०) शीर्षकीय उपमायुक्त कथा प्रसङ्ग रमाइलो तर गम्भीर छ । धनकी देवी लक्ष्मी, निर्धनताकी देवी, स्वअनुभवबाट स्वीकार, भैसि आफू आहालमा बस्दा पुच्छर समाल्नेलाई डुबाउँछ, गाइले भै आहालमा नबसी पुच्छर समाल्नेलाई पारी तारिदिने, मौनता र अल्पभाषीको महत्त्व, मानिसहरूको दायित्व, प्रकृतिको नियम, आफू पनि सुखसाथ बाँच्नु, अरुलाई पनि सुखसाथ बाँच्नदिउं, सेवा नै धर्म हो, चित्तको मयललाई चित्तको माध्यमले सफा गर्नु, संगत कस्ताको गर्नुपर्छ ?, मैले जात मागेको होइन-पानी मागेको हुँ, भौतिक सम्पत्तिको सदुपयोग आदिको प्रस्तुति ठीक तवरले गरिएको छ ।

"त्यो ठाउँ प्रकृतिको सुन्दरतम नमूना थियो । नजिकै नदी कल्कलाइरहेका थिए । निर्मल पानीको उर्लाई र कलकल निनादले आँखा र कानलाई अनुपम सौन्दर्यको रसपान गराइरहेका थिए । नदीको दायाँ बायाँ तटका घाँस र बुटाहरू नदीको छालसँगै नृत्य गरिरहेका थिए । फूलका बोटहरू पनि खुसीले नाचिरहेका थिए । सिरसिर समीरको भोक्काले तिनीहरूलाई नचाइरहेका थिए । किनारामा उभिएका रूखहरूले पनि त्यस नृत्यमा साथ दिइरहेका थिए । त्यही एउटा रूखको छहारीमा बसेर प्रकृतिको त्यस छटालाई मन्त्रमुग्ध भई हेरिरहेँ, अनुभूत गरिरहेँ । ...प्रकृतिको सौन्दर्यको रसपान गर्दै आफूलाई पुनः हराइ दिएँ । ...त्यहाँ पुग्दा मन पुलकित भइरहेको थियो । आँखाहरू प्रकृतिको सुन्दरता र भव्यताको रसास्वादन गर्नमा व्यस्त थिए । कानहरू कर्णप्रिय शब्द र आवाज सुन्नमा आतुर थिए । ...जीवनलाई जीवन्त पार्ने नशालु दृश्यहरू जताततै छटाछुल्ल थिए । चराचुरुङ्गीहरूको चिरबिर, पर परदेखि आइरहेको कुहू कुहूको बोली, कहिले काफल पाक्यो भनेको जस्तो सुमधूर सूचना, कहिले पंछीहरूको पखेटा बजाइ, कहिले अन्य विभिन्न चराहरूको मीठो संगीत, तलबाट हरिया कोमल घाँसका बुटाहरूको गलैँचाको स्पर्श, माथिबाट मन्द मन्द शितल पवनको स्पर्श, रूखहरूमा हावाको भोक्का पर्दा

आएको सर्सराहटको आवाज, भुल्दै गरेका रूख र बोटहरूको टुप्पाहरूको नचाइ, लोखर्क र अन्य त्यस्तै प्राणीहरूको कुदाइ, भुईँमा स-साना जीवहरूको रेगाइ, यदाकदा देखिने खरायाहरूको उछलकूद, रूखहरूबाट भरेर भुईँमा परेका पहेँला पातहरूको विछ्यौना, भरेका फूलहरूको ओछ्यान इत्यादिले त्यस निर्जन ठाउँलाई पनि जीवन्त पारिरहेका थिए । समग्रमा त्यो ठाउँ वर्णित स्वर्गभन्दा कम थिएन (पृ.२११) । यसरी लेखकले साहित्यिक सुन्दर ढङ्गले प्रकृतिको वर्णन गरेका छन् ।

लेखकले प्रसिद्ध संस्कृतश्लोकअन्तर्गत वसुधैव कुटुम्बकम् (पृ.१४०), कण्टकेन कण्टकम भनिएजस्तै काँढाले काँढा उखेलिन्छ (पृ.२६१), मौनं सम्मति लक्षणं (पृ.४७४) को प्रयोग, नेपाली उखानअन्तर्गत घरको न घाटको (पृ.७२) अञ्जुलीभर पानीमा डुबी मर, (पृ.१३४), हिस्सबुढी फिस्स (पृ.१३५), खोला तन्यो लहुरो बिर्स्यो (पृ.१५४), सादा जीवन उच्च विचार (पृ.१५६), ढुङ्गो खोज्दा दौता मिल्नु (पृ.२३८), नारीको जन्म हारेको कर्म, सहनु नै सहश्रगुण, हातलागी शून्य, सुखमा मात्तिने-दुःखमा आत्तिने, सुनको थैला हातको मैला के गर्नु धनले, थुतुनो र मुतुनोलाई बचाउनु पर्छ (पृ.३१३), सुखलाई तान्ने दुःखलाई घचेट्ने, एक कान दुईकान मैदान, पैसाले पैसा तान्छ, के खोज्छस् कानो ? आँखा आदिको प्रयोग, हिन्दी-कहावतअन्तर्गत एकपन्थ दो काज, जैसी करणी वैसी भरणी (पृ.३८५) आदि ठाउँ ठाउँमा प्रयोग गरी संवादशैलीलाई थप पठनीय तुल्याउने कोशिस गरेका छन् । यसरी नै मेजमानी, खामोस, कहावत, दरकार, तकलिफ आदि शब्दको समेत प्रयोग भएको देखिन्छ । "यत्र नार्यस्तु पुज्यन्ते रमन्ते तत्र देवता" अर्थात् जहाँ नारीको सन्मान हुन्छ त्यहाँ देवताहरू पनि रमाउँछन् भनी सौन्दर्य र नारी जाति शीर्षकमा "शरीर सुन्दर भएर मन असुन्दर भए वास्तविक रूपमा व्यक्तिलाई सुन्दर भनिदैन । शरीर असुन्दर भएपनि उसको बोलीवचन मीठो छ, व्यवहारमा सरलता र तरलता छ अनि मन कोमल र मृदु छ भने त्यसलाई नै सुन्दर व्यक्ति भन्न सकिन्छ । त्यसैले आन्तरिक सुन्दरता नै सच्चा सुन्दरता हो भन्दा अत्युक्ति नहोला । शील नै सुन्दरताको द्योतक हो । यदि नारीमा शीलको शीतलता र स्वच्छता छ, समाधिको बल छ र प्रज्ञाको दिमाग छ भने तिनी त्यत्तिकै सुन्दर, बलवान र बुद्धिमान हुन्छ अनि यसैबाट जीवनलाई सुन्दर र सार्थक पार्न सकिन्छ । यसरी सुन्दर बन्नमा नारी र पुरुषमा भेद हुँदैन । नारी र पुरुष एक रथका दुई पाङ्ग्रा हुन् ..." भनी लेखकले बुद्धकालीन नरेश प्रसेनजीतका महारानी मल्लिकादेवीले छोरी पाएको घटना-प्रसङ्गमा "कुनै कुनै नारीहरू पुरुषभन्दा बुद्धिमान

र शीलवान हुन सकछन् । छोरी भएर के भो ? छोरीलाई राम्रो शिक्षा दिई, आवश्यक तालिम दिनुहोस् र ठीकसित पालनपोषण गर्नुहोस् । त्यस्ती सौभाग्यवती छोरीको कोखबाट सुरवीर पुरुषको तथा राज्य संचालकको पनि जन्म हुनसकछ ।” भन्ने बुद्धको उपदेश उल्लेख गर्नाले वर्तमान लैङ्गिक समानता र जेण्डर इश्यूलाई समेटिएको आभाष प्राप्त हुन्छ ।

बुद्धको उपदेशलाई शील, समाधि र प्रज्ञा अर्थात् त्रिविध-शिक्षाका रूपमा परिभाषित गरिन्छ । लेखकले यसलाई प्रारम्भ, प्रगति र गन्तव्य-प्राप्ति Start, Proceed and Reach का रूपमा सुन्दर ढङ्गले प्रस्तुत गरेका छन् । पाँचौँ र छैठौँ राजप्रसादको धर्मसभामा चतुर आर्यसत्यअन्तर्गत दुःखसत्य, दुःखसमुदयसत्य, दुःखनिरोधसत्य, दुःखनिरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यमार्गसत्यका बारे विस्तृत व्याख्यासहित सार्वजनिक, सार्वकालिक एवं सार्वदेशिक महत्ता दर्शाई Need तृष्णा होइन Greed तृष्णा हो भनी उपसंहार समेत उल्लेख गरेका छन् । “Money is Lost, nothing is lost. Health is lost, something is lost. But character is lost, everything is lost. Although character is lost, precepts will never be lost”. उल्लेख गरी शीलवान आफैँ चरित्रवान हुनसकछ तर चरित्रवान शीलवान हुनैपर्छ भन्ने छैन । शीललाई प्राथमिकता दिंदै यसलाई कसैगरी छोड्नु हुन्न भन्ने उल्लेख गरिएको छ (पृ.१५६) । हाम्रो मनको मफ्फेरीमा विराजमा हुने, खुँखार शत्रु, जन्मजन्मान्तर दुःखदिने ‘अहंकार’ र यसका मण्डली लोभ, क्रोध, मात्सर्य, ईर्ष्या, द्वेष, घमण्ड, अहंकार, घृणा आदिलाई प्रस्तुत गर्ने लेखकले परिञ्जेय्य अर्थात्-जानुपर्ने/बुझनुपर्ने, पहातब्ब अर्थात् चटकक छोड्नु पर्ने, सच्छिकातब्ब अर्थात्-साक्षात्कार गर्नुपर्ने, भावेतब्ब अर्थात् अभ्यास-भाविता-अनुशरण गर्नुपर्ने विषयलाई सरलरूपले प्रस्तुत गरेका छन् (पृ.१५७-१६२) । वास्तवमा धर्मलाई सुणाथ, धारेथ, चराथ धम्मे अर्थात् सुन, मनमा धारण गर र पालना पनि गर (पृ.३०५) भन्ने मूल्य मान्यताअनुरूप अगाडि बढ्न सके परियत्ति, प्रतिपत्ति र प्रतिवेध शासनलाई व्यवहारतः दैनिक जीवनमा लागु गर्न सामर्थ्यता प्राप्त हुने हो । यसरी चित्त-मनमा हुने विकार वा चित्तमललाई स्वच्छ गर्ने मार्ग पहिल्याउन सहज हुन्छ । चित्तमलको उत्पत्तिलाई जानेर नै त्यसको विनाश कसरी गर्ने हो, त्यतातिर अगाडि बढ्न सकिने हुन्छ । यस पुस्तकभित्र कामाश्रव, भवाश्रव, दिङ्माश्रव र अविद्याश्रवलाई सरलरूपले प्रस्तुत गरी सम्यक् चिन्तन, संवर, प्रतिसेवन, अधिवासन, परिवर्जन, विनोदन र भावनालाई चित्तमलको क्षय र विनासविधिका रूपले प्रस्तुत गरिएको छ (पृ.१६७-१७३) ।

द्वादसानिदान वा कार्यकारण-सिद्धान्तका रूपमा चिनिने प्रतीत्यसमुत्पादलाई यस पुस्तकमा कार्यकारणको नियमअन्तर्गत अत्यन्त सरलभाषामा प्रस्तुत गरिएको छ (पृ.१९५-१९८) । सेवाभाव धर्म हो विषयअन्तर्गत लेखकले सशुल्क सेवा, आँशिक शुल्कसहितको सेवा र निःशुल्क सेवाको तुलनात्मक रूपमा उल्लेख गरी सबैभन्दा राम्रो र पुण्यफलदायी सेवा निःशुल्क सेवा हो र यसैलाई पुण्यपारमिता बढाउने कार्यका रूपमा अंगाल्नु पर्छ । निस्वार्थ सेवा नितान्त आन्तरिक गुण हो भन्ने कुरा “जस्ले विरामीको सेवा गर्छ, उसले बुद्धको सेवा गरेको हुन्छ” भन्ने वाक्यांश उल्लेख भएबाट स्पष्ट हुन्छ । डाक्टरी काम राम्रो हो, तर सेवा दिने नाममा ठगी गर्ने, धोखा दिने, भ्रष्टाचारमा फसाउने र आफ्नो दुनो सोझ्याउने काममा प्रयुक्त भइदिएमा यो सेवा पनि दोषयुक्त ठहर्छ भनी लेखकले वर्तमान परिवेशलाई समेट्ने सन्दर्भमा सेवाका नाउँमा बनिया प्रवृत्ति अपनाउनेहरूलाई सटिक ब्यङ्ग्य गरेका छन् (पृ.२०२) ।

सम्भवतः माओवादीको सशस्त्रजनयुद्ध तथा ६२/६३ जनआन्दोलनपश्चात् राजतन्त्रलाई विदाइ गरी संघीय लोकतान्त्रिक धर्मनिरपेक्ष गणतन्त्र राष्ट्र नेपालमा परिणत भइरहेको त्यस परिवेशमा लिखित यो उपन्यासमा नरेश, राजकुमार, राजप्रसाद, पारसपार्क आदि उल्लेख गरिएका हुन् । अफ लेखकबाट शासकहरू सहीरूपले यानिकी धर्मानुकूल अगाडि बढ्नुपर्ने भावना पोखिएको देख्दा राजतन्त्रको विदाइमा सहानुभूति दर्शाएको हो कि जस्तो भान पार्न सक्छ । यस उपन्यासभित्र ‘पारस पार्क’ को विषय इन्ट्रेस्टिङ्ग लाग्न सक्छ ।

“...यसले मनपर्दो गर्छ । यसको इच्छा पूरा गर्दा हाम्रो खोइरो खनिन्छ, नगर्दा यो आन्दोलित हुन्छ । जबसम्म यो नियन्त्रित हुँदैन, यसको हामीप्रतिको अधिकार खोसिन्छ”

पश्चिम नेपाल बस व्यवशायी संघद्वारा पर्यटकीय धार्मिकस्थल लुम्बिनीबाट स्तरीय दिवा सेवा ननस्टप टुरिष्ट बस संचालन भएको सहर्ष जानकारी गराउँदछौ ।

छुट्ने समय : लुम्बिनी : ६.०० भैरहवा : ६.४५
काठमाडौँ ग्वंगःबुँ बसपार्क : ७.००

कलंकी शाखा : ईन्चार्ज रामबहादुर कुँवर
फोन: ८८४१३४४०६४

यसलाई मनको सिंहासनबाट ओरालिन्छ, तबसम्म हामी माथिको मनोमानी हट्नेवाला छैन, सुख र शान्ति दिनेवाला छैन । सम्यक् मार्गमा हिंड्न दिनेवाला छैन, आन्दोलनमात्र गरे त हुन्थ्यो, यस्ले त हाम्रो नरक समेत तयार गरिदिन्छ । हामीलाई उँभो लाग्ने दिँदैन (पृ.१८०)। भन्ने पारसपार्कमा भएको समस्या र समाधानअन्तर्गत उल्लेख भएका छन् भने पारसपार्कमा भएको दोश्रो कार्यक्रममा यौटा खरायोलाई प्रतीक बनाई अरुको सुख र शान्ति खोस्ने अधिकार कसैलाई छैन । हामीलाई स्वतन्त्र हुन मनपर्छ, पराधीन हुन मनपर्दैन (पृ.२५३) भन्ने उल्लेख गरी स्वतन्त्रता वा प्रजातन्त्र वा लोकतन्त्रको वकालत गरेको देखिन्छ । अझ पारसपार्कको तेश्रो र अन्तिम कार्यक्रममा बुद्धद्वारा निर्दिष्ट चारप्रकारका मानिसहरूको उल्लेख गरिनु सान्दर्भिक देखिन्छ । दुःखबाट सुखतिर, दुःखबाट दुःखतिर, सुखबाट दुःखतिर र सुखबाट सुखतिर लाग्नेमध्ये नेपालको राजतन्त्र सुखबाट दुःखतिर ओरालो लागेको सांकेतिक चित्रणमा पारस शब्दको छनौट इन्ट्रेस्टिङ्ग लाग्नसक्छ । यसरी नै बुद्धद्वारा निर्दिष्ट स्वार्थ-त्याग, शीलधर्मपालन, त्याग चित्त, इमान्दारीता, दयावान, जनताका सुखको लागि दुःख गर्नु, घृणा-क्रोध त्याग्नु, शोषक-हिंस्रक नहुनु, सहनशीलता, जनमतको कदरजस्ता **दसराजधर्म**को उल्लेख तथा क्षमाशील, चलाखीपन, उत्साह, उदारता, सहानुभूति, निरीक्षण-परीक्षणजस्ता **नेतामा हुनुपर्ने ६ वटा गुण** स्मरणीय-समयसापेक्षित प्रसङ्ग उल्लेख गर्न लेखक चुकेका छैनन् । 'यक्ष र धर्मपिपासु राजा' कथामा 'देसको नरेश हुन् त यस्तो पो' भनी राम्रो शासकको चाहना व्यक्त गरिएको छ ।

यस उपन्यासको १९ औं विषयको सेठ सीमान्तलाई शोक र सान्त्वना शीर्षकमा विपुल देसको अनुपम नगरीमा सैर गर्न पुगेका कृतार्थले- "सेठले आफ्नी धर्मपत्नीको विछोडलाई प्रकृतिको नियम सम्झी धैर्यधारण गर्नुहोला, शोकाकूल भई नबस्नुहोला (पृ.६३)।" भनी सान्त्वना दिएको पढ्दा लेखक स्वयंको जीवनमा घटित कहानी याद भइरहेको छ । गत २०६३ पुष २९ का दिन दोलेन्द्ररत्न शाक्यको धर्मपत्नी हीराशोभा शाक्यको निधन हुँदाको घटनाक्रमलाई समेटेटी हीराशोभालाई "शीलादेवी" को रूपमा प्रस्तुत गरिएको देखिन्छ । शवयात्रा दिनलगायत पाँच दिनसम्मको अनित्यानुपश्यी धर्मप्रवचन-भेटघाटको दौरान अनित्यताको देशना, जीवन र फूल, मृत्युको अनिवार्यता र मरणानुस्मृति-भावना, मृत्यु र मृत्युभय, मृतकप्रतिको कर्तव्य, जीवनको नश्वरता, व्याधि-जरा-मरणरूपी ३ देवदूतको कथा प्रसङ्ग सम्भवतः उपदेश

भएका क्रम तथा लेखकको मनमा तरङ्गित भावलाई प्रस्तुत गरिएको छ ।

उपासिका हीराशोभाको निधनले लेखकको जीवनमा ठूलै वज्रपात भई आँधीबेरी छाएजस्तो जोकसैले अनभूति गर्न सक्छन् । जीवन-दर्शन, ध्यान-साधक एवं त्यससित आबद्ध लेखन जगतमा छाइरहने व्यक्तित्व भएर पनि जीवन्त रूपमा स्वयंले धर्मपत्नीको असामयिक निधनलाई सहजरूपमा आत्मसात गर्न कतिको कठिन हुँदो हो, कतिको पीडा हुँदो हो, कतिको भावविह्वल-शोकाकूल हुँदो हो, भावनात्मक रूपमा कतिको प्रभाव पार्दो रहेछ भन्ने कुरा हीराशोभाको निधन भएलगत्तै प्रकाशित **"हीराशोभा रहिनन्"** भन्ने सानो पुस्तिका अध्ययन गर्दा थाहा हुन्छ । जुन कृतिमा लेखकले आफ्नो व्यक्तिगत जीवनमा पुन्याएकी सेवा र उपकारले लादिएर अति अनुगृहित भई समर्पण गरेको उल्लेख गरेका छन् । कृतज्ञता भाव अंगाली "मजस्तो नाजुक स्वास्थ्यसहित भई विचरण गरिरहेको व्यक्तिप्रति निःस्वार्थभावले पुन्याएकी सेवा र गरिएकी उपकारलाई त्यसै कौडीको मोलमा मिल्काउनु उचित नहुने" लेखकको धारणा रहेको छ । अझ वार्षिक पुण्यतिथिको अवसरमा "अनित्य, दुःख, अनात्माको पाठ घोक्दै र घोकाउँदै अनपेक्षित ढङ्गले स्वस्थावस्थामै आकस्मिक र असामयिक रूपमा पार्थीव शरीर त्यागेर अलग भएकी मेरी गुणोपकारी स्नेहमयी धर्मपत्नी हीराशोभा शाक्यमा जन्म-मरणको कुत्सित चक्रबाट मुक्त रहेको निर्वाणावस्था शिघ्रातिशिघ्र प्राप्त गरिदिन सकुन्" भनी **"समता-धर्मको पालना"** नामक पुस्तकमा सस्नेह-समर्पणभाव व्यक्त गरेका छन् । यसरी नै **"हीराशोभा जिउँदै छे"** भनी २० पृष्ठको लेख कोरेको अध्ययन गर्ने जोकोहीलाई Time is the great healer भनिएभै लेखकलाई समयले नै घाउ पारेको र समयले नै घाउ पुरिदिएको छ । सम्भवतः घाउलाई प्रभावहीन पार्न र घाउ भएपनि छिटो निको पार्न समतारूपी महलम लगाउन लेखकले आफ्नो कृतिहरूमा हीराशोभालाई खूब स्मरण गर्न बिर्सका छैनन् भन्नु वा बिर्सिन सकेका छैनन् । जीवन्त समयको अतीत-यादका कारण लेखक बढी भावुक भएका हुन् वा आदर्श समाजका लागि आदर्शमय कथा बाँड्नका लागि हुन् वा गुणको बदला गुण गर्ने अभिप्रायसहित कृतज्ञता ज्ञापन गर्नका लागि हुन्- त्यो गुणानुस्मरण चर्या सकारात्मक देखिन्छ । तर यौटा साधक, सद्धर्मसम्बन्धी लेखकले बितिसकेकालाई "हीराशोभा जिउँदै छे" भन्नु आसक्ततादेखि नजिएको हो वा टाढिन खोजेको हो, सायद पाठकवृन्दलगायत सम्बद्ध व्यक्तिहरूले आंकलन गरेकै हुनुपर्छ । यौटा लेखकले पाठकसामू आफ्नो

भावना लेनदेन गर्ने संवेदनशील घडीमा आफूलाई प्रस्तुत गर्दा पाठकीय भावनालाई कदर गर्नु सार्वजनीन, सार्वकालिक हित-महत्त्वको विषय हुने देखिन्छ ।

प्रस्तुत उपन्यासका मूलपात्र कृतार्थको उद्देश्य भनेको पोखरीको पानीजस्तै एकै ठाउँमा जमेर बस्ने नभएकोले अर्को नगरी अमरावतीमा पनि गई धर्मको सन्देश दिने मनसाय रहेको देखिन्छ (पृ.३८२)। विपुल देशको अनुपम नगरीमा सर्वसम्पन्न गुण भएर पनि अपरिहार्य र अनिवार्यतत्त्व धर्मचेतनाको कमी देख्ने कृतार्थ छोटो निश्चित आवधिक समयको लागि अवतरित **सन्देश वाहक-धर्मदूत** हुन् । अनुपम नगरीबाट विदा हुने समयमा आयोजित स्वस्तिक सभागृहको वृहतभेलामा म यताको मानिस होइन, अमरावतीबाट फिर्ता आउने संकेत, पीसमेकर र सन्तिकाले कृतार्थलाई अमरावती गमनार्थ लिन आउँदा "अमरावतीबाट फर्केर नआएसम्मको लागि बिदा" भनी उल्लेख भएबाट कृतार्थलाई कुनै देवलोक वा सुखावतीभूवनबाट अवतरितसम्म भन्न सकिन्छ, तर निर्वाण सुखप्राप्ति स्थलबाट त्यसरी अवतरित हुन सम्भव देखिन्छ । यसउसले आदर्श संसारको कल्पनाभित्र श्रुजित/अवतरित कृतार्थको भूमिका पनि आदर्शभन्दा अगाडि बढ्न सकेन, परमार्थ-यथाभूतको दर्शन बारे प्रचार त भएगरेकै हुन्, स्वयं पुनःपुनः आवागमनकै स्थलमा सीमित अमरावतीसम्मको यात्रामै सीमित रह्यो अमरावती-गमन । अमरावतीलाई सुखावती भूवनभन्दा अगाडि बढेर निर्वाण गामिनीस्थलमा पुग्ने जमकौंसहित लेखकले उही वा अर्को नयाँ कृतार्थको यात्रालाई यसरी नै निरन्तरता दिइरहने मैत्रीपूर्ण आशा गर्न सकिन्छ ।

वास्तवमा काल्पनिक तर आदर्शयुक्त समाजको परिकल्पनाअन्तर्गत धेरै आलेखन प्रकाशन नभएका होइनन् । परिकल्पित आदर्श संसारलाई अक्षर वर्षा गरी लेखाईमा उतार्ने, नाटकमा मञ्चन गर्ने, चलचित्रमा जीवन्तता दिन सकिनेजस्तै यथार्थ जीवनमा भने जीवन्तरूपमा हामीले देख्नभोग्न सकेका हुँदैनौ । त्यसैले व्यावहारिकतादेखि पर, फगत आदर्शवादमै सीमित, भनसुनमा मात्र राम्रो लाग्ने तर यथार्थताभन्दा धेरै टाढाको परिकल्पित चित्रणमा आवद्ध प्रस्तुतिलाई युटोपियन आइडियोलोजिका रूपमा परिभाषित गर्ने मान्यता रहिआएको छ । त्यस्तो परिकल्पित दुनियाँ फ्लेटोले रिपब्लिकमा उतारेका छन् भने आल्डोस् हक्सलीको ब्रेम न्यू ओल्डमा पनि पढ्न पाइन्छ ।

यस उपन्यासका लेखक दोलेन्द्ररत्न शाक्यले पनि धर्ममा प्रतिष्ठित मानव समाज र त्यससित आवद्ध हर क्षेत्र

धार्मिक भई हिड्न सके सुखशान्ति सुनिश्चित हुने मान्यता बोकेका छन् । त्यसै रचनात्मक अभिप्रायसहित बुद्धशिक्षालाई केन्द्रीकृत गरी संसारलाई सही पथप्रदर्शन गर्न परिकल्पित संसारमा परिकल्पित कृतार्थको माध्यमले आत्मपरक-शैलीमार्फत् स्वयंको प्रतिनिधित्व बिम्बको प्रस्फुरण भएको लेखनीलाई समग्रमा सकारात्मक सोचयुक्त आशावादी चिन्तन मान्न सकिन्छ । यसो भनी लेख्दा समालोचना वा यो समीक्षा लेख्ने समीक्षक न्यायालयप्रति प्रश्न उठाउन नपाइने भव्यतायुक्त बढी जान्ने न्यायाधीश हुन खोजेजस्तो पो हुने हो कि भन्ने भय छ । कुनैपनि समीक्षा लेखन कस्का लागि लेखिएको हो, त्यतातिर प्रशस्त ध्यान दिन नसक्दा नै समीक्षकहरू पाण्डित्यपूर्ण भाषामा लेखिएको गहुँगो बौद्धिक प्रस्तुतिलाई गम्भीर समीक्षा ठान्छन्, जब सर्वसाधारण पाठक एवं स्वयं लेखकलाई नै बिसिदिन्छन् अनि स्वाभाविक रूपमा त्यो प्रकाण्डका लागि मात्र हुन्छ, तब उनीहरूको समीक्षा गर्ने सामर्थ्यतामाथि बारम्बार प्रश्न उठिरहन्छन् । समीक्षा लेखन प्रवाहको अन्त्यतिर यस्तो अनुत्तरित प्रश्न तेर्सिएको अनुभूत भइरहेको छ । जे होस् समीक्षकले साहित्य वा यस प्रकाशनलाई पाठकहरूका बीचमा बढीभन्दा बढी कसरी व्यक्त गर्न सकिन्छ, स्वयं लेखकलाई समीक्षाको ऐनामा कसरी उतार्न सकिन्छ भन्ने पक्ष आफैमा महत्त्वपूर्ण विषय हो । यद्यपि कहिलेकाहीँ समीक्षक र लेखक-साहित्यकारबीच को ठूलो भन्ने प्रश्नले पाठकलाई डाइभर्ट गरिरहेको हुन्छ, प्रभावका हिसाबले समीक्षाभन्दा लेखन-साहित्य धेरै अधि हुन्छ भन्ने ठम्याउन सक्नुपर्छ ।

समग्रमा प्रस्तुत औपन्यासिक-साहित्यिक कृतिले नेपाली बौद्ध साहित्यको नयाँ ढङ्गमा विमर्श गर्ने ढोका उघारेको छ । यस कृतिले बुद्धशिक्षाअनुरूप जीवन गुजारा गर्न उत्सुक-मुमुक्षुक जोकसैलाई मार्ग प्रशस्त गरिरहेको छ । यस कृतिले अध्ययनशील पाठकलाई धर्मानुकूल जीवन जिउन, आदर्शवादी जीवन जिउनका लागि नवीन कोणबाट साहित्यसँग साइनो गाँस्न सिकाएको छ । यस औपन्यासिक कृति यौटा सार्थक, उपयोगी र प्रेरक पुस्तकको रचना गरेर विपश्यनाका निरन्तर-सतत् साधक उपासक दोलेन्द्ररत्न शाक्यले नेपाली बौद्ध वाङ्मयलाई गुनको ठूलो भारी बोकाएका छन् । यस बुद्धशासनिक लेखन कार्यको ससाधुवाद मुरीमुरी प्रशंसा गर्दै म उपासक दोलेन्द्र तथा सम्बन्धित श्रद्धालु दाता प्रकाशकहरूको सुस्वास्थ्य एवं उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्दै आफ्नो गन्थन-मन्थन यही टुङ्ग्याउँछु । साधुवाद ॥

"चिरं तिदत्तु सद्धम्मो ।"

gkondanya@gmail.com

जाग न जाग

अनागारिका शान्तिवती,
बुटवल

व्युक्त न व्युक्त कर्म योद्धाहरु
देशमा शान्ति पुनः ल्याउनु छ
शिक्षित भई देश बनाउनु छ
बुद्धशिक्षाको उपदेश सुनेर

असल गुरूको शरण हामी जाऔं
समाजमा कुरीतिको वादल हटाऔं
भूठो र साँचो केलाउन सकौं
हिंसा र आतंक हुने काम नगरौं

हिजो कस्तो थियो दुनियाँ
आज र भोलि कस्तो हुनेछ
शुद्ध मनले निस्वार्थले सेवा गरौं
सारा प्राणीहरुको मर्म बुझौं

राग र द्वेषले शान्ति कहिल्यै हुँदैन
किन न्यर्थ फाल्नु यो अमूल्य जीवन
बाँच र बाँचन देउ अनि बाँचन सिक
सत्व प्राणीप्रति मैत्री र करुणाभाव जगाऔं

आजको यो दुनियाँमा बुद्धको खाँचो छ
शील, समाधि र प्रज्ञा हामीभित्र जगाउनु छ
हामीले मानिस भएरै जिउनु सिकनु परेको छ
बुद्धि विवेकले केलाएर हेर्नु पर्छ
किन गछौं लडाई र भै-भगडा
तन मनले गर्ने हिंसा अत्याचार रोक्न
अनि हुन्छ प्रभाव बुद्धशिक्षाको
आफूले आफैलाई भित्री मनले हेरौं

जो बाँचन चाहन्छ उसले बचाउन सिकनुपर्छ
आफू सुखी चाहन्छौ त अरूलाई सुख देऊ
सधैं मैत्री र करुणायुक्त उपदेश संचार गर

तन मन धनले सहयोग गर्न सकौं
हिन्दू मुस्लिम शिख इसाई बुद्ध र जैन
जुनै धर्ममा पनि इर्ष्या नगरौं
धर्मको मर्म बुझेर हिंसाकर्म त्यागौं
आज हामी शरण जाऔं बुद्धशिक्षाको

शान्तिं च्वनेत

राज शाक्य, ल.पु.

फरफर फरफर बौद्ध ध्वजा ब्वोयेकाः
सतधर्म सन्देश बुद्धयागु न्यंकाः
उत्पन्न दुर्भावना होशं छ्वोयेकाः

न्ह्याः वनेनु धर्मदीप च्याकाः
शान्तिं च्वनेत अशान्ति मदयेकाः ।

सत्य खंकेत विवेक-मत च्याकाः
हिंसादि कुकर्म फुक्कं तोफिकाः
चित्तय् प्रेम सुगन्ध स्वाँ ह्वयेकाः
सकसितं करुणां समदृष्टिं खंकाः

न्ह्याः वनेनु धर्मदीप च्याकाः
शान्तिं च्वनेत अशान्ति मदयेकाः ।

स्वार्थ परिहानि अनुभव याकाः
अभिमानं पासापिं मदैगु सियेकाः
ईर्ष्याग्नि मन दावाग्नि जुई धकाः
शान्तिया महाशत्रु द्वेष मदयेकाः

न्ह्याः वनेनु धर्मदीप च्याकाः
शान्तिं च्वनेत अशान्ति मदयेकाः ।

शान्तिप्रक्रिया ह्ये मफुपिं नेतातयत्
संप्रदाय् नाशक त्रिशरणय् लाकाः
सद्भाव सहिष्णुता जाग्रत याकाः
शान्तिया अस्त्र पञ्चशील ज्वंकाः

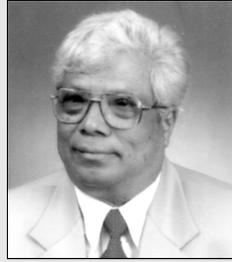
न्ह्याः वनेनु धर्मदीप च्याका
शान्तिं च्वनेत अशान्ति मदयेका ।

Nepalese Buddhists

The Buddhists of Nepal are seen divided into two parts one who follows faith by believing in mythological, Buddhas and other who follows faith by pursuing the discourse of Sakyamuni Buddha. The Buddhists who are of mythological base seems to be imposing the lifestyle that is rooted in strong religious ceremonies whereas the followers of historical Buddha seems to be implying the lifestyle based on light religious ceremonies by remaining in monastical norm as devotees.

No matter whichever righteous conduct and method is followed by being Buddhist the worship of Buddha is the major topic of Buddhists. The followers of Sakyamuni Buddha also embrace the ancient concept that there are other 27 pre-Buddha whereas other Buddhists express their religious concept over the four Noble truths and eightfold ways that is formulated by Sakyamuni Buddha. The moral conduct, meditation, wisdom and four essential duties known collectively as *Caturbrahma Vihara* is the pure conduct of both types of Buddhists. Though it is said that Nepalese Buddhist are divided in path or vehicle that topic is seen by both with unitary feeling. Buddhists are seems to be proud of *Swayambhu*, which has the idol of Panchabuddha or Five Transcendental Buddhas as their venerable Buddhist pilgrimage. Everyone seems to be involved in singing and praising along with music, it is seen that everyone feels proud of woodcraft; metal craft, iconography and painting that are found in ancient monasteries by praising them. Though method is different, everybody is following the custom that is of birth to death, though the method is short or long and objects used in custom are more or less, the type of procedure is similar in short. The “*Samyak*” and “*Panchadan*” That are believed to be biggest religious

✍ Prof. Suwarna Sakya
Ombahal

Every type of Nepalese Buddhists are seen regarding the Four Noble Truths as Buddhist theory. In this way Nepalese Buddhists between each ism are seen; some regards Buddhism that is originated by Gautam Buddha as their religion and others regarding Baudhadharma that is followed by Buddhist community as their religion.

convention is the worshipping custom of traditional Buddhists in Nepal. In these booth conventions, the reverence and worshipping of Adi-Buddha (Primoral Buddha) seems to take place instead of Gautam Buddha’s wisdom feeling. It is seen that while celebrating Buddha’s birthday and in Buddha worshipping where monks are gathered, the worshipping procedure is applied by establishing the idol of Sakyamuni Buddha.

Nepalese Buddhists are openly non-vegetarian. The traditional Buddhists happily drink. The Buddhists that are of monastical lifestyle are not seen heading towards animal sacrifice but a group of Buddhists who mention themselves to be pure Buddhist are seen to be believing of doing virtuous work by worshipping and celebrating procession of the gods and goddesses who are fond of

violent sacrifice. There seem no traditional Buddhists who use to wear a fix Buddhist uniform. Sometimes in the time of Buddhist festival and worship the use of fixed dress is seen but they wear it off immediately after the moment of worship is over. A group in Nepalese Buddhists does not discriminate about racism while other group of Buddhist among Nepalese Buddhists who follow. The monks consider ordinary Buddhists as devotees while the religious Buddhist gurus consider ordinary Buddhists as their master.

Those who apply the *mandala* method by residing *Vajra* (thunderbolt) and who play on bell and *Damaru* (a small drum) and encircles *Maney* (Buddhist religious object) and remains in monastery wearing appointed uniform are the Buddhists of traditional faith found mostly in mountainous region. The householder Buddhists respect these Buddhists as their guru and keep faith in traditional Buddhas. Those Buddhists are

also seen who claim themselves to be Buddhists but forbid themselves from Buddhist system of worshipping and have been adopting various types of worshipping system. Some of the Nepalese Buddhists are also seen who have lost their Buddhism and by gaining consciousness again have returned to own Buddhist path. Some are seen putting forward their logic that they must be Buddhist because they are memorizing the existence of their past Buddhist norm. They are seen heading towards the Buddhist path by determining to be the followers of Sakyamuni Buddha. While some though are conducting worships from the religious gurus of Buddhist tradition and scriptures and stories related with Buddha are seen even introducing themselves as inferior of Buddhism. Some are even seen becoming Buddhist by accepting theism without understanding why the worship and pray of any god in conducted by being the salve of god. These sort of Buddhists falls to traditional Buddhists.

In Nepalese Buddhist community, it is not seen that the appropriate attempt has been done to bring the feeling of Buddhists running through this type of condition into equality with unified form. The non-Buddhists seem to be in confusion to distinguish what is Buddhism by looking upon those Buddhists texts which are of various types and available abundantly. It seems as if the people who have try to understand Buddhism by only reading the texts and not caring the cultural tradition of Buddhist community have not got the nice introduction of Nepalese Buddhists. Even the Buddhists themselves are seems to be in bewilderment by viewing the Buddhist activity of each other.

It is seen that whole Buddhists have embraced the *Bodhi Vriksha* (enlighthened tree), *Bodhi Carya* (enlightened activity) and *Bodhi Jnana* (enlightened knowledge). The faith toward *Bodhisattva* is seen equal of all. One class regards the scripture of *Jatakakatha* as the origin of birth to another birth whereas another class seems to be considering heaven and hell formed cosmological region as such. Buddhism seems to be so in Nepal and such are the Nepalese Buddhists. Some are seen to be saying that religion is based on duty while other is seen to be saying that duty is based on religion. Some are seen regarding the work done by oneself as the duty while others are seen regarding fate as the duty. There seem many Buddhist intellectuals in Nepal. Those Buddhists are seen most who describe about the Buddhist activity of both sides

in Nepal. Those who study the didactics of Sakyamuni Buddha seem to be regarding religion to be Buddhism that is propounded by Siddhartha Gautama Buddha. Generally while mentioning the Buddhist religion in public, many people are seen who indicate Siddhartha Buddha. Sometimes Buddhists are seen in confused state within themselves as the contradiction is fell between these two prevailed religions in Nepal, whereas the non-Buddhists seems to be feeling bizarre by watching this type of Nepalese Buddhists. It seems natural to be confused about Buddhism for the newcomer Buddhists to see all the matters of manifestism, polytheism and materialism in one place. The non-Buddhists who know the difference about Buddhist schools seems engaging themselves in philosophizing about Buddhism. Sometimes it seems as if Buddhist schools are bigotry. In this way when one views the topic that is regarded as the Buddhist religion by distinguishing it as bigotry, the Buddhist who believes in such sectional religious school as their faithful religion feel wounded.

It seems universally proved that one should revere transationalism, pessimism and materialism if they intend to become the follower of Sakyamuni Buddha. Some are seen calling Gautam Buddha metaphysical while others calling him materialist. Those who call him atheist are seen more. Whoever calls him whatsoever there seems no debate in Gautam Buddha being rational because every ism is contained in it. It will not be exaggeration to say that the philosophy of life is the mass of all isms.

From the birth to death of man, it is seen that some kind of each ism has got something to do. Whoever gives his attention towards in the condition of that life regards such condition as ism. In Nepalese Buddhists, much Buddhists are seen who claim themselves to be following Buddhism but those Buddhists are seen rear who think about which type of Buddhism they are following. 'Buddha' is a designation but not name of anyone. In Buddhism it is told that anybody could become Buddha with appropriate unwearied effort. The Buddhist religious text Tripitake claims that the principle of Four Noble Truths has not been propounded before the time of Gautam Buddha. Every type of Nepalese Buddhists are seen regarding the Four Noble Truths as Buddhist theory. In this way Nepalese Buddhists between each ism are seen; some regards Buddhism that is originated by Gautam Buddha as their religion and others regarding Baudhadharma that is followed by Buddhist community as their religion.

BUDDHA AS A SOCIAL REFORMER

Since the day of enlightenment the Buddha although wanted to bring about social changes he had to undergo many hardships. He knew that the elimination of suffering caused by poverty, injustice, and the problem of ethnicity etc. would not be easy until he became able to reform society through delivering sermons and holding discussions with those related sectors of his time. Of course, he was reluctant to preach sermons at first as he knew that his wisdom would not be easy for general people to assimilate. Many people were regulated by desire and sensual attachment. If he preached against their wishes, he foresaw that those regulated by desire and attachment would not tolerate him and this had already made him reluctant about imparting discourses based on his love, peace, non-violence and wisdom.

Family, people, society, communities of various ethnic groups and government are major units of a country. The ruling system of these units plays a crucial role to bring about social development which of course will lead towards national development in due course of time. Until national consensus is determined among the units as mentioned above problems of poverty, social bias and injustice, problems of ethnic groups cannot be addressed and we have seen them that they have apparently become complicated today. Above all fear and doubt which cannot be cured once these two become a disease. When people can think about a healthy and peaceful atmosphere if they allow fear and doubt in their minds?

Country needs many leaders but they are unable to reform society by addressing people from stages and introducing their norms and ideologies. If they have failed to carry out their opinions, ideologies, values and modality people will not accept them as the leader of their country. Definitely people have already judged charismatic speeches of the leaders and found

✍ **Bhikkhu Upatissa**

Social status of women was also degraded. From very earlier time of the Vedic Age women had no considerable place in society. During their childhood they were under parents' control, after their marriage they had to live under the control of their husbands and when they were old they were kept under the control by their sons and daughters-in-law.

out that they do not show by action of their speeches. People have noticed that they have failed to put their ideologies into practice. Due to their failure many problems have come into existence side by side and these problems have also made the way of living much difficult in today's society. Just as a national consensus is difficult to achieve even so is a country's development. Due to certain problems which could cause even quarrels among different communities and various opinions of the members which had not been reconciled though meetings are held, discussion and dialogues are convened and thus people have failed several times to reach their solution.

Good hearted socialists are involved to bring about temporary solution at least when problems become a great issue making general people's way of living harder and harder in addition to hindering

social welfare and country's development activities. Particularly poor countries like in Nepal where those who like to be called leaders or even pretend as if working for people's liberation have no generous heart and how do we think that they work for people and country. So, problems of poverty, social bias, injustice and ethnicity problems will remain unsolved until those pretenders cannot give up their selfishness and their wrong attitudes.

Hatred and thoughts of violence will be born in general peoples mind when they feel that their way of living has made it harder as a result of not working out together for compromise and solution. Otherwise, those born and those yet waiting in mothers' womb to be born will breed hatred and thoughts of violence if today's leaders have failed to reach solutions of problems that we see them unsolved until today.

The Buddha was a compassionate teacher of many people. Those who had his compassion were from various walks of life. Some people were from high

class while the others were from low class. Some people were rich whereas some other people were from middle class and some were very poor. Some people belonged to other religions wanted to complain against him and criticize his teachings. Some people though belonged to other faiths (religions) had their own opinions and ideology wanted to know how the Buddha would treat them. Also there were people who searched for consultancy of the Buddha for their political issues and to manage affairs of their states. Thus kings and ministers also used to visit the Buddha from time to time in their ordinary suits and sometimes in their royal attire as well.

As the Buddha's intention was to share with them his wisdom that leads to social justice and equanimity, tolerance, rest and determination towards their objectives and eventually peace and harmony - he never wanted social discrimination that prevailed in his time. To uproot the causes of these problems he preached many sermons without considering the social status even of those who came from high rank of that time.

Social status of women was also degraded. From very earlier time of the Vedic Age women had no considerable place in society. During their childhood they were under parents' control, after their marriage they had to live under the control of their husbands and when they were old they were kept under the control by their sons and daughters-in-law. From their childhood until life's end they did not know what women's freedom was. If women could not give birth to a child they were looked down upon and this social attitude made them more humiliated.

Social awareness regarding women was so low. People considered that they were of weak sex and useful for only to bear children and look after them. Their knowledge was considered to be as little as if the two fingers' size (*dvangulapanna*) as they were used to check how much water would be required to cook rice and whether the rice was ready. They were confined inside their houses to perform domestic affairs only. Wake up early in every morning and go to bed late in the night only after completing their works. They did not have much time to spend for themselves and thus they could not think about their movement and liberation.

The Buddha was so kind to women in particular those who visited him seeking his guidance for their freedom. For example we can read some life stories of women including Patacara and Kisagotami

who having suffered a lot from the untimely death of their beloved sons and husbands became nuns to achieve their freedom of suffering. We can also read many joyous utterances of women in the Theri Gatha where they have uttered so beautifully about their feeling, fear, and resumed life's safety after taking refuge in the Buddha in addition to the admiration on natural beauties around their atmosphere. Their joyous utterances give us a clear picture of how they became able to overcome the load of suffering after embracing the teachings of the Buddha

The young nun Soma was interrupted by a young lad while she was in a solitary place for her meditation practice. When she realised that the lad was trying to win her favour to invade her heart that was delighting in meditation replied: "If the mind is stable and concentrated why not women also gain wisdom? Leave me alone! Go away from here! You can never let me down. If you are conceited of your personality you should go to another woman. No praising on beauty of this fragile body."

Another important issue was about the problem of racialism. We still can observe the problem of racial discrimination existing in our today's 21st century too. Nevertheless, it can take many years to educate people and unveil their potentials and innate nature that have come from the time of birth.

For the Buddha all human beings were equally important but due to their ignorance they could not breakthrough their problems of racial discrimination and they were considered as if of higher and lower class people. So, we notice even today the existence of cast system although many people have written articles and raised voice against this subject.

At the time of the Buddha Brahmans were considered as if from the highest class whereas Shudras were from the lowest cast. Kshetriyas were warriors and they were used to fight for the country, people and their right of living. Vaishyas who worked for country's economic growth were business people. Although this system had existed for over many years since before the advent of Buddhism, the Buddha was not ready to accept the perspective of cast system and duties assigned to them. In conformity with their social norms of the cast system as that had prevailed in his time we could understand through reading historical events that the Buddha wanted to defy the valued social norms in order to establish social justice, peace and harmony. Country's development could be achieved when peace and justice, law and order are established and when

people are given equal opportunities to work for their living and promote their living standard according to their potentials.

Many Brahmans at the time of the Buddha did not tolerate him as he used to speak against the cast system and racial discrimination. The Buddha wanted to disclose the true nature of a Brahman and this kind of his attitude – preachings against Brahmanism insulted them. Some Brahmans spoke very disgracefully to the Buddha addressing him an ‘outcast’ (*vasala*) and on his way to collect alms-food they wanted to be untouched by even the shadow of the Buddha and said: “Oh! Bold-headed! Oh! Outcast man! Stand up right over there!” (*tatreva mundaka! tatreva vasalaka.....!*)

If Brahmans could call him in such a disgraceful manner, they would certainly look down upon the people of the lowest cast, the Buddha thought to himself. Later on Suneeta and Sopak who were ill-treated at that time were also admitted to the order of monks and that showed an example of the Buddha as he stood against the discrimination of cast system.

When the Buddha visited Kapilavastu for the first time after his enlightenment he took his retinue of monks for alms-food in the city outside his father King Siddhodana’s palace. King Siddhodana thought the Buddha with his fellow monks would receive food inside his palace and did not invite for the next day’s meal. As he saw the Buddha and his fellow monks walking from one door to another house door collecting alms-food he felt he was disgraced by his son’s alms begging and complained that the Buddha had broken the royal tradition of his kingdom by begging.

Meanwhile the Buddha said to his father that he had not broken the tradition of Buddha lineage and

the tradition of his lineage was not same to the royal tradition. The occurrence of this incidence also gives us a clear picture of the Buddha that how he wished to outreach all kinds of people from all walks of life disregarding their social status and racial discrimination.

Once Venerable Putigatta Tissa was seriously ill - afflicted by pimples all over his body and he suffered from severe pain. First small pimples of mustard size increased to the sizes of raspberries, grapes, cherries, plums, strawberries and some of the pimples became like bubbles and started bursting. Pus of the bursting pimples trickled over his body and he felt it very painful and so uncomfortable even to move by himself. No other fellow-monks looked after him. Other monks could not go near him for not knowing how they could attend him.

The Buddha heard about this unfortunate monk and with the assistance of Venerable Ananda he attended him by washing and cleaning his body with hot water and helped him personally by applying medicine to recover from his sickness. Then the Buddha said, “He who attends the sick attends me.”

The sick monk felt very pleased and delighted since he knew that the Buddha treated him compassionately. Reflecting on his compassion all elements (*dhatu*) of the sick monk, Ven Putigattatissa became clean and pure and thus he gradually recovered fully from his illness. So, we could see the Buddha as a unique teacher of ours and a great social reformer of any nation where his teachings have flourished. Even today the Buddha could be considered as a great healer and his teachings the Dhamma as healing medicine for people’s mind and body. 🙏

नेपाल सरकारबाट घोषित “लुम्बिनी भ्रमण वर्ष २०१२”
सफल होस् भनी हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

सुनौलो कीर्तिपुर बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

नगाउँ दोबाटो, नयाँ बजार, कीर्तिपुर

मनू सीमाः गुया महत्त्व

सीमाः गुया महत्त्व आपालं दु । सी म्वायेक म्वाये फुपि सुं मदु । जन्म जुक्व प्राणीपि मरण जुयेमाः । मनू नं छम्ह दुर्लभ प्राणी खः । जन्म जुया न्ह्याबले म्वाणाच्चने धका म्वाणाच्चपि सुं मदु । युगानुसारं जन्म जुया ताःहाः, पतिहाकः आयुअनुसारं वा थः थःगु पुण्य व कर्मानुसारं जन्म जुया छुं ई म्वाणाः लिपा सीना वनीगु स्वभावधर्म खः । थथे न्हापा नं जुयावंगु दु, आः नं जुयाच्चंगु दु लिसे लिपा नं जुयातुच्चनी । थुकियात हे संसारचक्र धयातःगु खः । वास्तव्य जन्म हे जुइम्वाःगु जूसा सी मालिगु नं मखु । उकिं सीगु धैगु जन्मया हे लिच्चः खः ।

मनुष्यरूपी प्राणीया जन्मलाभ जुइगु धैगु मानव वंश वृक्षय सःगु सि (फल) थें खः । अँमाय् अँ सइ, अँ पाके जुइ, अँ खानाः नइ । उकिया पु हानं बुइ लाइ । अँमा छसिकथं बुयावया उकिं हानं सिमा जुया अँ हे सयेका बिइ । थ्व छगू फलफूलया जीवनचक्र वा प्रक्रिया खः । अँ थी थी दु, गुणस्तर नं थी थी हे दु । हाकुपि मनूतयत हबसी, भुयुतयत युरोपियन व म्हासुपित मंगोलिन धायेगु चलन दु । थुपि न्ह्याम्ह प्रकारयापि मनूत नं तःधिपि, चीधिपि, मध्यमपि, ल्हवपि, गंसिपि, मिसापि, मिजपि, नपुंसकपि नं जुयेफु । हानं गुणभावकथं भिपि, मभिपि, बाँलापि, बाँमलापि, हिसिदुपि, हिसिमदुपि, ज्ञानीपि, हारँपि, लोकहवाःपि, लोकमहवाःपि, तःमिपि, चीमिपि, सुखीपि, दुःखीपि, गाँयापि, सहरयापि, सःपि, मसःपि, भलादमीपि, इमानजमानदुपि, बेइमानपि इत्यादि कथंयापि मनूत समाजय् स्वये-खने दु । गुम्हं ला धर्मात्मा वा पापीम्ह धायेका म्वाणाच्चपि नं दु । तर मनू धयापि जन्म जुक्व मरण मजुसे मगाःपि प्राणीपि खः ।

थौकन्हैया खँ

थौकन्हय् पृथ्वी मनूतयगु जनसंख्या न्हयगु अरब थ्यन धैगु तथ्याङ्क संयुक्तराष्ट्र संघं पितब्यूगु दु । थ्व तथ्याङ्कयात बिचाः यात धाःसा विभिन्न कारणं पृथ्वी मनूतयगु स्वास्थ्य बाँलाना औसत आयु हानं भीदँ न्हापा स्वयां ताःहाक जुया

डा. लक्ष्मण शाक्य

धात्ये दुनुगलनिसे वाः चायेका स्वल धाःसा मनूतयगु म्वायेगु अधिकार ताःहाक मजू । सच्छि व नीदँ वा व स्वयानं अप्वः म्वायेफूसां तवि नं मृत्युं वयात लितु लिनातु च्वंगु दइ, छन्हु लिलाकातु त्वःति तिनि । उकिं हे मनूष्य जीवनया रहस्य थुइधुं कुपिसं धयातःगु खः कि मनूतेगु आयु ला केवल सासःपाय् हाकः जक खः ।

वयाच्चंगु दु । चीन, जापान, नर्वेजियन, अमेरिकन आदि तःमि व शिक्षितपि मनूतयगु आयु थुकथं न्हापा स्वयां ताःहाक जुया वयाच्चंगु दु । मनूतयगु आयु ताहाःयायेगु ज्याय् आधुनिक विज्ञानया ज्वःमदुगु भूमिका दु । न्यने दु, रूसय् गनं गनं च्वपि मनूतयेगु आयु सच्छि व नीदँ/स्वीदँ (१२०, १३०) दुपि मनूत आःनं दु । अफ साधारण मनूतयेगु अजूचायापुगु खँला थ्व खः कि हिमालय पर्वतया क्वसं च्वंगु मानसरोवर दहया जःखः पर्वतय् बास यानाच्चपि छथ्व मनूतयगु आयु द्वच्छि दँ मयाक ध्यान, समाधिया बलं ताःहा आयुयाना म्वाणाच्चपि दु धाइ । थुज्वःपि दीर्घजीवी मनूत स्वयेधाःसा मननि । अथे हे बुद्धकालीन युगय् दक्खिबे ताःहाक आयु दुम्ह, सच्छि व खुइदँया (१६०) अहत् बकुल महास्थविर लुमंके बहःजू । उलिजक मखु बुद्धजीवनी अध्ययन याना

यंके बलय् गुम्ह मनूनं प्यंगू ऋद्धिपाद धर्मभावना वृद्धियासे पूर्ण याना तःगु दु, उम्ह मनूनं ईच्छा यात धाःसा छगू कल्प तक नं ताःआयु जुया म्वायेफु, बुद्ध स्वयम् थ्व पुचलय् दुथ्याना बिज्याःम्ह खः धैगु खँ ब्वने दु । अथे नं न्ह्याक्व ताःआयु जुयाच्चम्ह नं छन्हु व जन्म जुम्ह मनू मरण मजुसे मगाःगु धर्मनियम हे जुल, गुगु सुनां नं उल्लंघन याये फइमखु ।

थुकथं थौ कन्हय्या मानव जीवनयात बिचाःयाना स्वये बलय् हजारौ दँ न्हापाया लक्षण स्वयेबले खास पाःगु स्वभाव उलि खने मदुनि । जन्म जुल, हुर्क जुल, ज्याथः-ज्याथि जुल, लोगी जुल, अले छगू त्वहः तया कालं सां अकालं सां सित । थ्व हे क्रम जक पिने खने दुगु जुल ।

मनूत सीगुया कारण -:

जन्म जुक्व मनूत मरण जुइमाःपि खः । मरण जुइगु कारण प्यता न्हयब्वया तःगु दु- १) आयु फुना २) पुण्य फुना ३) आयु नं पुण्य नं फुना व ४) पुलांगु कर्मविपाक थ्यं क वया । थुपि प्यंगू प्रकारकथं मनूत सिनावनीगु खँ थुइका कायेत पाल्वा मत वा देवा मत सीगु छगू उपमा लुमंके बहःजू, १) चिकं फुनावनीगु २) इता फुनावनीगु ३) चिकं नं इताः नं

फुना वनीगु ४) चिकं व इताः दनिसां आकाभाकां फय् वया मत सीगु ।

थुकथं मनूत सीगु थी थीकथं कारण दुगुयात बाँलाक वाः चायेका थुगु जन्मय् कुशलकर्म व पुण्यकर्म आपालं यायेफुसा चिकं तना बीगुथें, इता तना बीगुज्यां याना आयु भचासां ताःहाक यायेगु सम्भावना खनेदु । तर च्याःगु मत गुबलें सीमखु धयागु मदु । मनू सीमाःपि प्राणीपि पक्कां खः । उपि न्ह्याकव हे ज्ञान, ध्यान, शील-बल, पुण्य-बल सम्पन्नपि जूसां छन्हु सीमाःपि खः । धयातःगु नं दु-

- १) जातस्स मरणं धुवं ।
- २) मरणं तं हि जीवितं ।
- ३) मरणं एव परियोसानं जीवितं ।

मनू जुया जन्म जुइगु दुर्लभ :-

अतिकं महत्त्वपूर्णगु दुर्लभ विषयत न्यागु दु-

- १) मनू जुया जन्म कायेगु ।
- २) श्रद्धावान जुइगु ।
- ३) प्रव्रजितभाव ।
- ४) बुद्ध-लोकय् खने दैगु ।
- ५) सद्धर्म न्यनेगु दक्खसिवे दुर्लभ जू ।

थन न्हापांगु अंकय मनू जुया जन्म जुइगु दुर्लभकथं उल्लेख जुयाच्वंगु दु । मनू जुया जन्म जुल कि तिनि छसिकथं क्वयच्वंगु मेगु प्यगु गुणत दयेके फँगु खः । मनू जुया जन्म जक जुयां नं मगाः पुण्यवानम्ह अथवा पारमिता धर्मअभ्यास यानाच्वम्ह जुइमाः । पुण्य मगात कि आयु पतिहाक जुइगु, विरूप, अपाङ्ग, गरीब, सुस्तमनस्थिति आदि नं जुइयःगु जुया तसकं होस तयेमाः । छम्ह लायक-योग्यम्ह मनू जुइकेत माँबो, थःथिति, गुस्रपि, मभिपिनिगु संगत तापाका भिपिनिगु संगत चूलाकेगु तसकं आवश्यक जू । अथे हे भिगुसंगत दया व अनुसारं जीवन हनावने फुसा तिनि मनूष्यजन्म साःर याना काये फँगु जुल । मखुसा नल, त्वन, पुन, भुलेजुल, दान, शत्रु खना ग्यात, सन्तान दयेकेत जक जूसा मनू व पशु दथुइ छुं मपाःगु जुल । धर्म वा नैतिकशिक्षा पालन यानाच्वंगुलिं हे मनू फुक्क प्राणीपिमध्ये सर्वश्रेष्ठ जूगु खः । मनूतयसं दक्खसिवे अप्वः पुण्य कमय् याये फँगु भूमि हे मनुष्य लोक खः । देवता व नागराजपि हे मनूष्य लोकय् वःगु बारखँत यक्वं दु ।

मनू जुया जन्म जुइगु गुलि त दुर्लभ खः उलि हे सी मानिम्ह जुया म्वानाच्वनेगु नं थाकुगु ज्या खः । माँया प्वाथय् च्वंसांसिं दक्खसिवे तःधंगु भय धैगु हे सीमाःगु खः । माँया गर्भय् च्वच्चं हे सी माले फु । गर्भ पिहां ववं नं सीफु । अले गर्भमुक्त जुइधुंका मनुष्य लोकय् पलाः तःसांसिं नं नसा

नया, त्वंसा त्वनाः, पुंसा पुनाः च्वनेगु थाय् बासं च्वना नाना थरीया नखः चखः रीति-थिति हना जीवन हनेमाःगु म्ह जक मिहेनतयाना गाःगु मखु । उकिसनं हानं थी थी प्राकृतिक भय व मनूनं हे ग्वयातःगु जालं मुक्त जुयाच्वने धैगु नं अःपु मजू । उकिं मनू जुया जन्म जुइधुंका आयुदत्तले पुर्णरूपं म्वायेगु धैगु नं अःपु मजू । अले म्वायेफँगु धैगु तःधंगु लसताया खँ जुल । उकिं हे खः मचाजंको, ज्याजंको आदि उत्सव दिक्कथं हना वयाच्वंगु ।

मनू सीमाःगु वास्तविकता लुमंकेगुया मू :-

थन गुलि नं जुयाच्वंगु घटनात दु, उपि फुक्कया थःथःगु थासे थःथःगु महत्त्व दु । छुं छगू चीज खने दत, गथे कि सूद्धो पूर्वे लुयावल, उकिया महत्त्व गुलि दु, थुलि उलि बयान याना साध्य मजू । सूद्धो न्हिने लुयाच्वन अले बहनि पश्चिमं लुकु बिनावन । थ्व फुक्क घटनाया थःगु हे महत्त्व दु । अथे हे मनूया जन्म जूगुया महत्त्व दु, हुकँ जूगुया महत्त्व व अन्ते सीमाःगुया महत्त्व छुं मेगु स्वया म्ह मजू । मनू जन्म जुल हुकँ जुल तर सीमाःगु धैगु मदुगु जूसा थ्व संसार आःस्वयां भयंकर ग्यानापुसे च्वनीगु जुइ । समयया चक्र वा ईया कासा मदुगु जूसा बल्लाम्ह मनूनं बमलाःम्ह मनूयात स्याना ला नयानं बाकी तइ मखु जुइ । ल्वापु गुबलें प्वनी मखु । अभिमानी व घमण्डया सीमा हे दइ मखु ।

म्वानाच्वंपि मनूत छन्हु सी मानिपि खः धका वाः चायेका च्वनेगु अतिकं महत्त्वपूर्ण जू । अफ मचाबले वा ल्यायम्ह ल्यासेबले वा ज्याथः-ज्याथि जुइका छन्हु सी मानि धका लुमंका च्वनेगु यक्को ज्या लगेजू । छायेधाःसा ल्यासे-ल्यायम्ह जूगुया दुने ज्याथः-ज्याथि जुइगु सुलाच्वंगु दुसा, भिउसाय् दुने ल्वगी वा उसायें मदैगु सुलाच्वंगु दु । अथे हे म्वानाच्वंगुया दुने सीमानिगु सुलाच्वंगु दु । थ्व छगू प्राणीमात्रया जीवनया सत्यता वा वास्तविक ज्ञान खः । थुकथं सीमानीगु सत्य वा यथार्थतायात बाँलाक वा चायेका च्वने सलकि स्वंगू प्रकारया अभिमान- यौवनमत्ता, धनमत्ता, व राजमत्ता, दुःख बीका च्वनेमाली मखु, बचेजुया च्वनेसइ । थुपि स्वंगू अभिमानया कारणं याइगु व यावने लाइगु थी थी प्रकारया अकुशल ज्यां थःपि गाक्कं बचे जुयाच्वने फँगु जुल ।

थौकन्हय् समाजय् जुयाच्वंगु घटनायात लुमंका यंके बलय् यदि म्वानाच्वंपि सचेत मनूतसैं जि छन्हु सी मानि, न्ह्याबले म्वानाच्वने मदुगु थ्व नरजन्म चोला धका होस तयेफूगु जूसा थी थी अपराध ज्या-खँ, भ्रष्टाचार, ओहदाया अभिमान, शोषण, परपीडा, स्यायेगु, पालेगु, खुइगु, काममिथ्याचार, ठगप्रव्रिति, लागु पदार्थया दुर्वेशन, शस्त्रअस्त्र ब्यापार, घुसखोरी,

नक्कली प्रमाण पत्र पेश, मनू न्यायेगु-मीगु, भंग लायेगु, जालभेल इत्यादि अकुशल कार्यत गाक्कं म्ह जुइगु पक्का खः । मनूतयसं कुशलकार्यया भिगु फल व अकुशल कार्यया मभिगु फल थःथःम्ह हे भोगे यायेमाः धैगु विश्वास वा ज्ञां मदया हे थुकथंया बाँमलागु, घृणितगु घटना जुयाच्चनीगु खः ।

मनू जन्म जुया छन्हू सीमानिगु वास्तविकतायात आत्मसात याना स्वीकार यायेफत धाःसाः थुकिया सकारात्मक फल नं यक्व अनुभव याये दैगु जुल । यानाचंगु ज्या व यायेत्यंगु ज्या भरसक याकन बाँलाक पूर्वकेत स्वइ । थौं याये सिधैगु ज्या कन्हय् याये धैगु विचाः वइमखु । पारिवारिक, सामाजिक, धार्मिक, आर्थिक, न्ह्यागु नं ज्या लिक्कुंका मच्चस्य क्रमशः थःगु क्षमतां भ्यावय् जुइगुकथं बुलुङ्गे ज्या पूर्वकेगु स्वभाव दुम्ह जुइ । मेपि मनूत नापं ज्या-खँ याइबले नं भर्को मचासे मैत्रीपूर्वक माःगु ज्या-खँ सम्पन्न याना बी । थःगुपाखे मेपिनिप्रति छुं प्रकारया गलित धोका, हेला जू मवनेमा धैगु मति न्ह्याबले तयाच्चनी । शरीर, वचन व मनयात न्ह्याबले संसारया स्वभावधर्मः- अनित्य, दुःख, अनात्मापाखे सचेत जुयाच्चनिम्ह जुइ । दान, शील-भावना वृद्धि यानाच्चनीम्ह सहृदयी व्यक्तिकथं थःत न्ह्याबले न्ह्यब्वयाच्चनी । थःलिसे स्वापू दुपि मनूतनापं समान व्यवहार यानाच्चनी, तःधंछु पहः दैमखु । थुज्वःम्ह मनू थःत थःम्ह बाँलाक म्हमस्युम्ह जुयाच्चनी । मेपिन्त नं उकथं हे प्रकृतिया लक्षणयात ध्यानतया म्हसीका च्वनी, लोभ, क्रोध, मोह, ईर्ष्या, डाहा आदि स्वभावं तापाका च्वनिगु स्वइ । सुनापं अनावश्यक ल्वायेगु, ख्यायेगु, हालेगु, दायेगु, स्यायेगु, पालेगु आदि अमानवीय ज्या संलग्न जुइमखु । थःगु कर्म व कर्तव्ययात वाः चायेका जीवन-रथयात उत्साहपूर्वक न्ह्याका यंकाच्चनी । फुक्क मनूत व प्राणीपिनिप्रति मैत्री, कर्णा, मुदिता व समताभाव तया व्यवहार यानाच्चनी ।

धात्थे दुनुगलनिसें वाः चायेका स्वल धाःसा मनूतयगु म्वायेगु अधिकार ताःहाक मजू । सच्छि व नीदें वा व स्वयानं अप्वः म्वायेफूसां तबि नं मृत्युं वयात लित्तु लिनातुं च्वंगु दइ, छन्हु लिलाकातुं त्वःति तिनि । उकिं हे मनूष्य जीवनया रहस्य थुइधुंकिपिसं धयातःगु खः कि मनूतेगु आयु ला केवल सासःपाय् हाकः जक खः । दुहां मवलकिं मनूया जीवन प्रवाह अन्त जुइगु जुल । उकिं हे खः पण्डित जनपिसं धयातःगु सासः लहानाच्चने फत्तलेया दुने यायेमाःगु ज्या फुक्कं क्वचायेकेमाः । म्हिगःया न्हि वने धुंकल, कन्हैयाः न्हि स्वये खनिं ला मखनिला, आ थुबाय् ति होस तया सासः लहाना च्वनागु दु धका वाःचायेका च्वनेमाःगु जुल । मृत्युं सासः ल्हायेगु ज्यायात

दिकाविइ न्हयो अमृत्यु वा अमृतधर्म निर्वाणयात अनुभव याना कायेफयेमा धका थःत थःम्ह न्वायेमा ।

अहो ! अजू चायापुगु खँ खः, थ्व मनूष्यया जन्म व मरणया विषय ! न्ह्याक्व अध्ययन याःसां फूचायेके थाकु । गुलिसित थ्व विषय नां काये हे मयः । छु जुइमाःगु जुइ । म्वाना च्वंतले मोजमज्जा यायेगु धाइगु । तर गुलिसिनं थ्व रहस्यया कारण मालां त्वःते धका च्वंम्हसिनं थुकिया विषय होस तयाच्चनी, विचाः याना, वाःचायेका च्वनी । उकिया रहस्ययात थुइका निर्भिक व निर्धक जुइका, शंकारहित जुया, पुर्णरूपं सःम्ह, स्यूम्ह, थूम्ह जुया जागस्क जुयाच्चनी । मृत्यु वा सीमानिगु अवस्थायात थः नाला कयाच्चनी । म्वानाच्चंतले बाँलाक, उद्येश्यपूर्वक, न्ह्यैपुक म्वायेगु तातुनाच्चनी, मेपित नं अथे हे अभ्यास यानाच्चनेत सल्लाह बीगु याई । धात्थे मनू म्वाना च्वनागुया महत्त्व हे थन थाय् लानाच्चंगु दु धाये लवः ।

लुमंके माल झीसं

निर्मला श्रेष्ठ

शिक्षण सहायक

पाटन संयुक्त क्याम्पस

संसारय् दक्कं अनित्य धैगु

बाँलाक्क थुइके माल भीसं ।

अनित्य संसारय् च्वनाः नं

थः नित्य धैगु ज्ञां दयेके माल भीसं

गथेकि पलेस्वाँ भ्यातनाले च्वना नं

भ्यातनालं मथिइक ह्वया च्वंथे

थःम्ह थःत म्हसिइकेत

सत्-असत् निं सिइके माल भीसं

सत्-असत् थुइका कर्म-अकर्म सुकर्मया

मर्मया लँपुइ न्ह्याना वने माल भीपिं

थ्व धर्ती मनू जन्म जूवल्य

खालि ल्हातं वयागु, लुमंके माल भीसं

मनू जन्म चेतनशील जुयाः नं

अचेतम्हथे ज्याखं याये मजिल भीसं

हरपल होसं ज्या-खं यानाः नं

खालि ल्हातं तुं वनेमाने धैगु लुमंकेमाल भीसं ।

बौद्ध गतिविधि

आनन्दकुटीमा मासिक बुद्धपूजा

२४ कार्तिक २०६८, काठमाडौं । कार्तिक पूर्णिमा-सकिमिला पुन्हिका दिन आनन्द कुटी विहारमा मासिक बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दानप्रदान तथा भोजन कार्य सम्पन्न भयो । विगतमाझै लंकाराम चैत्य परिसरमा दीप-प्रज्वलनपछि स्वयम्भू ज्ञानमाला भजनबाट ज्ञानमाला प्रस्तुत गरियो । आनन्दकुटी विहारका सदस्यसचिव भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरसमक्ष पंचशील-प्रार्थना, बुद्धपूजापछि राजकीय पण्डित भिक्षु शरणकरले जीवनमा कसरी सुखशान्ति प्राप्त गर्ने भन्ने विषयमा कथात्मक उपदेश गर्नुभयो ।

भिक्षु संघरक्षित सम्मानित

कार्तिक १९, पोखरा । पश्चिमाञ्चल क्षेत्रमा बुद्धधर्मको विकासका लागि योगदान पुऱ्याउनु हुने, धर्मशीला बुद्ध विहारका संस्थापिका दिवंगत अनागारिका धर्मशीलाको स्मृतिमा स्थापित धर्मशीला विद्वत वृत्ति २०६८ यसवर्ष आनन्द भुवन विहार, स्वयम्भूका प्रमुख भिक्षु संघरक्षितलाई एक धार्मिक समारोहबीच प्रदान गरिएको छ । विद्वत वृत्तिका अध्यक्ष भिक्षु श्रद्धानन्दको सभापतित्वमा संचालित सो कार्यक्रममा यसवर्षको धर्मशीला विद्वतवृत्तिबाट सम्मानित भिक्षु संघरक्षितलाई नगद राशी रु. १५,०००/- सहित सम्मानपत्र प्रदान गरियो । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका कार्यकारिणी एवं अमृतोपदेश मासिकका सम्पादक, पुस्तक लेखक, बौद्ध प्रवचक एवं विभिन्न बौद्ध संघसंस्थासित आवद्ध भिक्षु संघरक्षितको परिचयात्मक योगदानबारे जानकारी गराइयो । लुम्बिनी विकास कोषका उपाध्यक्ष आचार्य कर्मा साङ्गबो शेर्पालाई गतवर्ष सो विद्वत वृत्ति प्रदान गरिएको थियो ।

शान्तिस्तूपमा शान्तिपूजा

१ मंसिर, लुम्बिनी । नेपालका संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यतामा लुम्बिनीस्थित विश्वशान्ति स्तूपको दशौं वार्षिकोत्सव तथा वृहत शान्तिपूजा एवं विविध सम्पन्न कार्यक्रममा बुद्धको जन्म लुम्बिनीमा नभई भारतमा जन्मिएको भनी प्रचारित भ्रम चिर्न सरकारको

तर्फबाट विशेष पहल हुनुपर्ने कुरामा संघनायक भन्तेले विशेष जोड दिनुभयो । पूर्वमन्त्री एवं नेकपा एमालेका केन्द्रीय सदस्य कृष्णगोपाल श्रेष्ठले लुम्बिनी विकासको नाउँमा राजनीतिकीकरण हुन नहुने धारणा राख्दै लुम्बिनी विकासको नाउँमा व्यक्तिको विकास भइरहेको कुरा औल्याउनुभयो । अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध समाजका अध्यक्ष भिक्षु मैत्री महास्थविर, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका सचिव भिक्षु धर्ममूर्ति, लुम्बिनी विकासका कार्यकारिणी सदस्य भिक्षु कोण्डन्यसहित भिक्षु तथा अनागारिका संघको उपस्थिति रहेको थियो । निष्पोजान म्योहोजीअन्तर्गत संचालन भइरहेको सो शान्तिस्तूपका प्रमुख जापानी भिक्षु सातोले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभयो । विश्वशान्ति स्तूपसम्बन्धी सचित्र संक्षिप्त इतिहास विमोचन गरिएको थियो ।

सीमागृह प्रतिस्थापन

७ मंसिर, रूपन्देही । शंकरनगर-६, स्थित अन्तर्राष्ट्रिय बुद्ध परियत्ति उदय विहारमा यही मंसिर ५, ६ र ७ गते तीन दिनसम्म धर्मविनय-सम्मतानुरूप सीमागृह प्रतिस्थापन गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ । भिक्षुसंघ उपस्थित सो कार्यक्रम विहार प्रमुख भिक्षु जटिलद्वारा आयोजना गरिएको थियो । भिक्षुहरूको विभिन्न संघकार्य सम्पन्न गर्नका लागि निर्माण गरिने पवित्र सीमागृह प्रतिस्थापनार्थ भिक्षुहरूद्वारा कम्मवाचा पाठ वाचन गरिएको थियो ।

नवसंघनायकलाई तानसेनमा स्वागत

मंसिर ७, तानसेन । नवनिर्वाचित नेपालका जेष्ठतम पूज्यपाद छैठौं संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरलाई ज्ञानमाला संघ, तानसेनले भव्य स्वागत गरेको छ । दीप-प्रज्वलन, ज्ञानमाला भजन प्रस्तुति, पंचशील प्रार्थनापश्चात् श्रद्धालु उपासक उपासिका, बौद्ध-संघसंस्थाहरूले पुष्पगुच्छासहित भव्य स्वागत गरेकोमा संघनायक महास्थविर भन्तेले आनन्द विहारमा विशेष धर्मदेशना गर्नुहुँदै सबैलाई साधुवाद व्यक्त गर्नुभयो । ज्ञानमाला संघ, करुणा बौद्ध संघ र धर्मचक्र बौद्ध युवा संघले संघनायक महास्थविरलाई मैत्री-उपहार प्रदान गरेको थियो ।

You may Visit : www.anandabhoomi.com

ज्ञानमाला संघका का.वा. अध्यक्ष रत्नमान वज्राचार्यले संघनायकको जीवनी र उहाँबाट धर्मको प्रचारप्रसारमा पुन्याउनुभएको योगदानलगायत संघको गतिविधि बारे प्रकाश पार्नुभयो । संघका निवर्तमान अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्यले सम्पूर्ण कार्यक्रम संचालन गर्नुभयो ।

तानसेनमा भिक्षाटन

७ मंसिर, तानसेन । बुद्ध-जन्मभूमि लुम्बिनी उद्यानमा १९९२ जना नेपाल कुलपुत्र श्रामणेर प्रव्रज्याअन्तर्गत केही दिनका लागि श्रामणेर भएकाहरूलाई ज्ञानमाला संघले तानसेन दर्शन तथा भिक्षाटन कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । नेपालका पूज्यपाद संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको दर्शनपछि १२५ जना श्रामणेरहरू घरदैलोमा गई भिक्षाटनमा सरिक भए । ज्ञानमाला संघका निवर्तमान अध्यक्ष सर्जुलाल वज्राचार्यले आयोजित कार्यक्रममा स्वागत मन्तव्य दिनुभयो ।

प्रज्ञाप्रतिष्ठानमा संवत्सम्बन्धी गोष्ठी

१० मंसिर, काठमाडौं । संविधान सभाका अध्यक्ष सुवासचन्द्र नेम्वाङले "किँरात येले संवत् अभिलेख" नामक पुस्तक विमोचन गर्दै दलहरूले सहमतिपूर्वक अगाडी बढेकाले शान्तिप्रक्रिया छिट्टै टुंगोमा पुग्ने विश्वास व्यक्त गर्नुभएको छ । किँरात येले संवत् अध्ययन समन्वय समिति, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान र ब्रिटिश गोर्खा मिडिया नेटवर्कको आयोजनामा प्रज्ञाप्रतिष्ठानमा आयोजित "नेपालमा प्रयोग र प्रचलनमा रहेका संवत्हरू" विषयक दुई दिने गोष्ठीमा उहाँले आन्दोलनबाट प्राप्त उपलब्धिलाई संस्थागत गर्न शान्ति र संविधान निर्माण आवश्यक रहेको बताउनुभयो । संस्कृति मंत्री गोपाल किँराँती, अर्थराज्यमंत्री हरिराज

खेवा, प्रज्ञाप्रतिष्ठानका उपकुलपति गंगा प्रसाद उप्रेती, किँराँत समन्वय समितिका अध्यक्ष चतुर्थ राई लगायतले आ-आफ्ना धारणा व्यक्त गर्नुभयो । सम्पन्न सो कार्यक्रममा नेपालमा प्रचलित विशेष सम्बतहरू सम्बन्धी ८वटा कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गरिएको थियो । प्रा. डा. जगदीशचन्द्र रेग्मीले किँराँत येले संवत्, प्रा. दिनेशराज पन्तले लिच्छवीकालीन संवत्, डा. चुन्दा वज्राचार्य नेपाल संवत्, अब्दुल सलमले हिजरा संवत्, डा. पेशलकुमार निरौला तथा डा. बसन्त रिजालले इश्वी संवत्, अजितमान तामाङले ल्होसार संवत्, भिक्षु कोण्डन्यले बुद्ध संवत् तथा डा. गोविन्द टण्डनले विक्रम संवत्सम्बन्धी आ-आफ्ना कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभयो । प्रा. माणिकलाल श्रेष्ठको सभापतित्वमा शुभारम्भ गरिएको सो गोष्ठी बैरागी काँडाँलाको सभापतित्वमा समापन गरिएको थियो ।

३० औं प्रव्रज्या दिवस

१३ मंसिर, काठमाडौं । नेपालका संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, संघउपनायक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर तथा भिक्षु मैत्री महास्थविरलाई गुरु-पूजा गर्दै गण महाविहारका प्रमुख भिक्षु शोभित महास्थविरले ३० औं प्रव्रज्या दिवस मनाउनुभएको छ । सोही कार्यक्रममा भिक्षु शीलभद्र महास्थविर तथा अनागारिका सत्यशीलालाई अभिनन्दन गरिएको थियो भने दाताहरू द्रव्यमान सिं तुलाधर (भाइराजा साहु), पञ्चवीर सिंह तुलाधर, मोतिलाल शिल्पकार, लक्ष्मीप्रभा कंसाकार, लक्ष्मीशोभा स्थापित, धर्महेरा ताम्राकारलाई धर्मविजय पदनम संस्थाबाट दोसल्लासहित सम्मान-पत्र प्रदान गरियो । प्रव्रज्या दिवसकै अवसरमा भिक्षु शोभितले संघनायक तथा संघउपनायकलाई स्वास्थ्य उपचारार्थ वार्षिक रु. ६,०००। (छहजार) प्रदान गर्ने घोषणा गर्नुभयो । वि. सं. २०३८ सालमा स्थापित नेपालको पहिलो भिक्षु तालिम केन्द्र संघाराममा प्रव्रज्या हुँदाको अनुभव बताउँदै भिक्षु शोभितले त्यहाँ उपस्थित सहपाठी भिक्षुहरू भदिय, उपतिस्स, सद्धातिस्स र कोलित तथा मातापिता एवं सानीआमा ईन्द्रकुमारी महर्जनलाई स्मरण चिन्हका रूपमा बुद्धमूर्ति प्रदान गर्नुभयो । सम्पूर्ण कार्यक्रम प्रसिद्ध गायिका रमणा श्रेष्ठले संचालन गर्नुभयो । यसरी नै संघभोजन, दान-प्रदान, वृद्ध-वृद्धालाई दोसल्ला, विद्यालयका छात्र-छात्राहरूलाई शैक्षिक सामग्री वितरण आदि विविध कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो ।